

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ—JURISPRUDENȚA—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

FONDATOR :
ION S. CODREANU
Avocat,

DIRECTOR :
I. GR. PERIȚEANU
Avocat, fost Ministru

PRIM REDACTOR :
ALEXANDRU VELESCU
Doctor în Drept, Avocat

COMITETUL DE DIRECȚIE:

Traian Alexandrescu, fost decan al Baroului de Ilfov; **Alexandru Cerban**, Profesor Universitar, Avocat; **Iosif G. Cohen** Consilier la Consiliul Legislativ, Avocat; **Gr. Conduratu**, Avocat; **N. Jac Constantinescu**, Președinte la C. de Apel București; **E. Cristoforeanu**, Dr. în Drept dela Roma, Avocat; **Dem. I. Dobrescu**, Primarul General al Capitalei; **Vintilă Dongoroz**, Conferențiar universitar, Membru în Consiliul de disciplină al Baroului Ilfov; **D. Gălășescu-Pyk**, Profesor Universitar, Avocat; **Eugen Petit**, Consilier la Inalta Curte de Casație; **G. Petrovici**, Prodecan al Baroului Ilfov; **C. Sipsom**, Profesor Universitar; **C. A. Stoeanovici**, Conf. univ., Membru al Consiliului Legislativ; **Gr. L. Trancu-lași**, fost Ministru, Avocat; **Hariton Udrea**, Judecător Trib. Ilfov; **Petre Vasilescu**, Profesor Universitar.

SECRETARI DE REDACȚIE :

E. C. Decusară, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticeii Judiciare; **Ionel I. Codreanu**, Doctor în drept din Paris, Avocat

S U M A R

- *Instrăinarea Codurilor. Din Proiectul Procedurii Penale*, de Judex;
- *Unificare Legislativă?*, de Eugen Petit, Consilier la Curtea de Casație;
- *Observațiuni critice asupra Proiectului Codului de Procedură Civilă*, de Vasile M. Teodorescu, Prim-preș. Trib. Timiș-Torontal.
- *Spiritul Latin și Proiectul de Procedură Civilă*, de Sabin Moldovanu, Judecător Trib. Arad;

JURISPRUDENȚE:

- Trib. Ilfov s. III civ. cor.: *Ministerul de Industrie cu Sindicatul Agricol Ilfov și alții*. (Obligația de a plăti în aur. Restricții. Valuta Streină. Procurare. Obligație valabilă. Modificarea regimului de export. Angajamente anterioare. Menținerea lor. Clauză penală. Execuție. Alegerea creditorului);
- Trib. Ilfov s. III civ. cor.: *Matei Vasilescu și alții cu Minodora Vasilescu* (Testament. Substituțiune fidei-comisară. Expresiunea „doresc ca după moartea mea imobilul să rămână soției mele în plină proprietate, iar după moartea ei fraților și surorii mele” constituie o substituțiune fidei-comisară), cu *Notă* de avocatul Al. Em. Lăzărescu;
- Judecătoria Ocol. II Urban București: *Laurenția Filip cu Industria Aeronautică Română* (Legea contractelor de muncă. Neretroactivitate. Contractul sfârșit înainte de promulgarea ei nu poate fi supus prescripțiilor ei), cu *Notă* de avocatul E. Cristoforeanu.

INSTRĂINAREA CODURILOR

(Vezi *Curierul Judiciar* No. 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 și 23 din 1933)

III

Din proiectul procedurii penale

După codul civil și procedura civilă, al treilea cod românesc aruncat ca netrebnic de Consiliul Legislativ este procedura penală.

În locul ei se va înscăuna pe toată țara încă un cod ungiuresc și anume procedura penală maghiară, pentru că autorii proiectului, — hipnotizați și ei de prefinsa superioritate a legilor maghiare, — au luat de model legea întocmită acum vre-o 40 de ani la Budapesta.

Că în această alegere au fost nefericit inspirați, nu este locul să o dovedim aci. Nu ne vom ocupa de greșelile de concepție, de prolixitatea, de formalismul excesiv, de lipsa simțului practic sau de dificultățile de aplicare ale procedurii ungare. Regretatul **Disescu** spunea la 1900 că „o procedură trebuie să fie simplă, scurtă, sigură și clară”¹⁾. Modelul ales de proiectul român și situat tocmai... la antipodul acestor axiome; căci procedura maghiară nu este nici simplă, nici scurtă, nici sigură, nici clară. Ea apare mai mult ca un compendiu de doctrină, rânduie pe 600 articole kilometrice și încălcite, încărcat pedeeasupra cu o sumedenie de forme inutile.

Nu vom stărui asupra ei. Rostul acestor articole nu este altul decât de a dovedi că autorii celor trei proiecte s'au lăsat influențați în mod neînțeleș și neiertat de legislația germano-maghiară.

Cel puțin în ce privește proiectul de procedură penală, avem în sprijinul nostru chiar mărturisirea oficială. Expunerea de motive semnată de d-l Ministru al justiției spune textual: „**Trebuie să menționăm însă că o reală influență a exercitat în special legislația procedurală penală ardeleană, întrucât ea conținea dispoziții pe care întreaga doctrină (?!) le socotea superioare**”.

1) Expunerea de motive a procedurii civile.

Mărturisirea ne-a ușurat sarcina Vom cruța deci spațiul revistei, alegând exemple puține, mai ales dintre acele cari invederează originalitatea fondului maghiar. Ele vor convinge pe cetitor că în speță e vorba de ceva mai mult decât „o reală influență“.

Mai înainte de a intra în studiul nostru, nu ne putem opri de a releva și un merit al proiectului. El conține un capitol reprodus cu mici modificări din... procedura **civilă** română (recuzarea), care însă nu a fost primit de **proiectul** de procedură civilă! Surghiunit de autorii acestui proiect, el și-a găsit azil în proiectul de procedură penală.

Minunată și bizară unificare! Ea îndeamnă pe orice om de bun simț, să se întrebe: Una din două, **ori** materia recuzării e bine reglementată și atunci de ce a fost disprețuită de autorii procedurii civile, **ori** e rău reglementată și atunci de ce a fost primită în procedura penală?!

N'avem intenția de a lămuri ciudățenia. Incepem studiul proiectului pentru a-i compara în unele pasagii cu compendiul de doctrină maghiară care i-a servit de model.

Proiectul de procedură penală ¹⁾

Repunerea în termen

Art. 99. — Când părțile sau Ministerul public dovedesc că au fost în imposibilitate de a exercita un drept în termenele fixate de lege, din cauză de forță majoră, instanțele judecătorești pot acorda o repunere în termen.

Aste asemănat cazului de forță majoră și acela în care părțile dovedesc că nu au avut cunoștință din cauza unui fapt întâmplat fără culpă sau neglijența lor de actul dela care termenul a început să curgă, când acel act a fost îndeplinit regulat și în conformitate cu legea.

Art. 100. — Cererea pentru repunerea în termen trebuie să fie introdusă sub pedeapsa de a nu fi luată în considerare în termen de zece zile.

Termenul de 10 zile curge dela data comunicării celui dintăiu act următor în mersul procesului penal care dă posibilitate părții să cunoască pierderea termenului și, în lipsa unui atare act, din ziua în care a încetat actul care constituia forța majoră.

Cererea de repunere în termen nu suspendă executarea condamnării sau continuarea procedurii, dar judecătorul apreciind seriozitatea motivelor poate admite suspendarea executării hotărârii.

Asupra cererii de repunere este competent a se pronunța instanța care ar fi judecat cauza, în cazul când partea ar fi îndeplinit la timp actul care a fost omis.

Dacă s'a dovedit cazul de forță majoră, instanța judecătorească admitând cererea, repune partea în situațiunea ce ar fi avut dacă nu pierdea termenul; în caz contrar cererea se respinge.

Dacă cererea se referă la repunerea în termen a unui mijloc de atac, ea se înaintează, cu probele adunate de către instanța la care au fost introduse spre judecare, instanței superioare competente a se pronunța asupra mijlocului de atac nefăcut la timp.

Beneficiul repunerii în termen nu se aplică și termenului pentru repunerea în termen și noului termen redat.

Măsuri de asigurare a despăgubirilor civile, sechestrul penal și restituirea

Art. 120. — Dacă cel învinuit sau inculpat pentru crimă sau delict, urmează în mod evident să plătească despăgubiri părții civile și dacă există temere serioasă că el ar putea să ascundă sau să înstrăineze averea și că prin aceasta ar periclita realizarea creanței despăgubirilor, ofițerii de poliție judiciară care fac primele cercetări, sau judecătorul de instrucțiune, pot sechestra sau ridica, fie din oficiu sau în urma unei cereri a părții civile, orice sumă de bani, efecte sau bijuterii, ce găsesc cu ocaziunea cercetărilor sau perchizițiunilor asupra persoanei inculpatului, la domiciliul său sau în orice altă parte unde le-a ascuns, chiar dacă aceste valori nu pot fi considerate că ar proveni din infracțiune, însă, în acest ultim caz, numai până la concurența cuantumului probabil al daunei.

Toate sumele sau obiectele sechestrate trebuiesc specificate și descrise amănunțit într-un proces verbal.

Judecătorul de instrucție și Ministerul public trimit spre conservare aceste sume sau valori, tribunalului respectiv.

Măsura sechestrării încetează după expirarea termenului de 30 zile socotite dela intrarea afacerii la judecătorul de instrucție sau la tribunal pentru afacerile trimise direct, afară numai dacă sumele sau valorile sunt din cele prevăzute de art. 224 din c. p. sau dacă partea vătămată nu a obținut înăuntrul termenului de mai sus, aplicarea unui sechestrul asigurător, conform dispozițiunilor articolelor următoare.

Art. 121. — În cazurile prevăzute de articolul precedent, chiar dacă nu a intervenit o sechestrare provizorie, cei în drept a se constitui parte civilă, pot cere judecătorului de instrucție

Codul de procedură penală maghiară ²⁾

Justificarea

Art. 463. al. 1. — Se poate justifica de către partea sau vătămătorul care fără vina lui sau a reprezentantului său, din cauza lipsei de cunoștință, ori din cauza altui obstacol ce nu se putea înlătura, a scăpat vreun termen sau a lipsit la desbaterea principală a tribunalului, la desbaterea judecătorească de ocol, precum și la desbaterea apelatorie (înută înaintea tribunalului întrucât legea nu exclude justificarea, iar scăparea termenului și absența au avut înrăurire esențială asupra rezolvării afacerii.

Art. 464. al. 1. — Petiția de justificare, după încetarea obstacolului, cel mult în opt zile trebuie prezentată sau verbal consemnându-se într-un proces verbal, sau înscris, la instanța înaintea căreia termenul a fost scăpat, sau înaintea căreia ar fi fost să se îndeplinească actul la care a lipsit.

Art. 468. — Petițiunea de justificare nu suspendă nici executarea hotărârilor judecătorești, nici continuarea procedurii.

Instanța respectivă în cazul art. 464, poate însă, dintr-o împrejurare serioasă care sprijină cererea de justificare, să suspende provizoriu executarea hotărârilor.

Art. 465. al. 1. — Asupra cererii de justificare, în baza probelor arătate, hotărâște acea instanță care ar fi procedat sau ar fi hotărât în fondul cauzii în cazul când s'ar fi îndeplinit la timp actul care a fost omis.

Art. 466. al. 1. — Dacă probele arătate în cerere fac verosimile motivele invocate arătate în art. 463, justificarea va fi admisă; în caz contrariu cererea se va respinge.

Art. 465. al. 2. — Dacă suplicantul face justificarea din cauza omiterii vreunui mijloc de atac, cererea lui de justificare împreună cu petiția de atac și actele necesare pentru judecare, se trimit de către instanța la care au fost prezentate, instanței superioare competente a se pronunța asupra mijlocului de atac nefăcut la timp.

Validarea și asigurarea pretenșiunilor civile

Art. 492. al. 1. — Dacă este neîndoelnic că cel învinuit temeinic de vreo crimă sau delict este dator la despăgubire și în același timp există temere fondată că înstreinarea ori ascunderea averii sale frustrează posibilitatea realizării pretenșiunilor de despăgubire, se poate ordona un sechestrul penal pe averea sa mobilă până la concurența daunei probabile.

Sechestrul penal — de regulă — îl ordonă judecătorul de instrucție, pe baza cererii celui vătămător sau în urma intervenției parchetului sau a agentului autorității polițienești care a efectuat cercetarea prealabilă, precum îl poate ordona și din oficiu.

Toate sumele sau obiectele sechestrate trebuiesc specificate și descrise amănunțit într-un proces verbal.

Judecătorul de instrucție și Ministerul public trimit spre conservare aceste sume sau valori, tribunalului respectiv.

Măsura sechestrării încetează după expirarea termenului de 30 zile socotite dela intrarea afacerii la judecătorul de instrucție sau la tribunal pentru afacerile trimise direct, afară numai dacă sumele sau valorile sunt din cele prevăzute de art. 224 din c. p. sau dacă partea vătămată nu a obținut înăuntrul termenului de mai sus, aplicarea unui sechestrul asigurător, conform dispozițiunilor articolelor următoare.

Art. 493. — Dacă concură condițiunile stabilite în art. 492 al. prim, sau dacă existența pericolului este justificată, la cererea părții private, prezentată în orice timp al procedurii, se

1) Textul depus la Camera.

2) Traducerea D-lor R. Popp și V. Mavrodineanu, Ed. Curierul Judiciar, 1920.

sau instanței în fața căreia afacerea este pendinte și acestea dacă găsesc că cererea este întemeiată, pot încuviința aplicarea unui sechestru penal asigurător asupra averii mobile sau imobile a inculpatului, până la concurența daunei probabile.

Cererea de sechestru se face verbal sau în scris.

În caz de sustracțiune din averea Statului sau de delapidări, judecătorul de instrucțiune este obligat a aplica sechestru din oficiu.

Suma până la concurența căreia se înființează sechestru este determinată după apreciere și motivat de judecătorul de instrucțiune sau de instanța de judecată, după apreciere.

Pentru efectuarea sechestrului penal se intervine la instanța civilă competentă sau secția registrelor funduare, care va proceda conform dispozițiilor referitoare la sechestru, pörpire sau pentru luarea unei inscripțiuni ipotecare.

Dacă inculpatul a fost definitiv achitat, găsindu-se într'unul din cazurile prevăzute de art. 8, alin. 2, se dispune din oficiu ridicarea sechestrului penal.

În contra încheierilor date de instanțele prevăzute în aliniatul precedent, părțile și terții pot uza de căile de atac prevăzute de procedura civilă în materie respectivă.

Respingerea definitivă a cererii de sechestru, aduce încetarea sechestrului provizoriu, prevăzută de art. 120.

Dacă inculpatul convine să dea o cautiune suficientă, el poate fi dispensat de aplicarea sechestrului.

Art. 122. — Când judecătorul de instrucțiune sau instanța penală își fac convingerea că obiectele ridicate dela învinuit, complice, tănuitor, găzduitor sau dela orice persoană care le-a primit spre a le păstra, sunt proprietatea părții civile ori au fost luate pe nedrept în posesia sau deținerea sa, vor dispune restituirea acestor obiecte părții civile după ce sentința rămâne definitivă, iar dacă inculpatul consimte și obiectul nu servește ca probă, poate fi restituit și mai înainte.

Orice altă persoană care pretinde că are drept asupra obiectelor ridicate la instrucțiune, poate reclama dela judecător restituirea cât timp instrucțiunea este în curs și dacă aceasta refuză, se va adresa tribunalului care va statua asupra cererii în Camera de consiliu. Judecătorii pot invita pe cei interesați a da lămuriri.

Dacă reclamantii nu pot justifica pretențiunea asupra obiectului, sau dacă obiectul, printr'un mijloc legal de transmisiune a proprietății ori de gaj, a ajuns în posesiunea unei persoane de bună credință neimplicată în proces, sau dacă mai multe persoane pretind același obiect, rezolvirea cererii este rezervată competenței instanței civile.

Art. 123. — Dacă condamnățiunea atrage după sine nulitatea totală sau parțială a unei obligațiuni juridice încheiată de condamnat, instanța penală declară prin hotărârea sa ca fără valoare acea obligațiune.

Ședințe și poliția lor.

Art. 300. — Ședințele înaintea Curților, tribunalelor și judecătorilor sunt publice sub pedeapsă de nulitate, afară de cazurile anume exceptate de lege.

Cu toate acestea, dacă publicitatea din cauza naturii faptelor ar putea să prejudicieze sau să atingă siguranța Statului, ordinea sau moralitatea publică, sau ar exercita o curiozitate bolnăvicioasă, Curtea, tribunalul sau judecătorul, pot după cererea Ministerului public sau părților, și chiar din oficiu, să ordone ca desbaterile sau numai o parte, să aibă loc în ședință secretă.

De asemenea, instanțele pot dispune ca publicul să nu fie admis la desbateri când această măsură este reclamată de igiena publică mai ales în caz de epidemii sau alte boli contagioase.

În toate cazurile, în procesele referitoare la infracțiunile contra onoarei particularelor dacă reclamantul o cere, precum și în acele în care sunt inculpați minori singuri, ședințele sunt secrete.

La aceste ședințe părțile pot fi însoțite în afară de apărătorii lor, cel mult încă de câte 2 persoane desemnate de ele.

În toate cazurile, declararea de secretă a ședinței se pronunță în ședință publică.

Dispozițiunea luată în această privință trebuie motivată și trecută în procesul-verbal al ședinței.

Art. 301. — Președintele are de asemeni datoria de a menține ordinea și solemnitatea ședinței.

poate ordona executarea asigurătoare, atât asupra aversei mobiliare ori imobiliare a învinuitului, de către judecătorul de instrucțiune până la prezentarea actului de acuzare; dela prezentarea actului de acuzare până la ținerea desbaterii principale de către camera de acuzare, iar în cursul restului procedurii de către instanța chemată să judece.

Cererea se poate face verbal și în scris. Suma despăgubirii cerute, trebuie să fie determinată și învederată ca probabilă.

Cătmea despăgubirii o stabilește judecătorul de instrucțiune sau instanța de judecată, după suverana sa apreciere.

Pentru efectuarea execuției asigurătoare se va face comisie rogatorie pe lângă instanța civilă sau secția registrelor funduare competentă conform legii asupra procedurii execuțiilor. Dacă instanța penală stinge procedura printr'o încheiere rămasă definitivă sau achită pe acuzat definitiv, trebuie ca din oficiu să ordone și să efectueze ridicarea executării împlinite.

De alt cum, în privința cererii de executare asigurătoare și anume asupra ordonării, efectuării, efectul și ridicarea executării asigurătoare, asupra mijloacelor de atac ce se pot ridica contra efectuării, asupra licitării averii mișcătoare ce nu se poate conserva și asupra procesului de escindare, se vor aplica dispozițiunile corespunzătoare ale legii privitoare la procedura execuțiilor.

Art. 488. — Dacă instanța penală despre obiectul sesizat la făptuitor, la complice, la tănuitor sau la găzduitor, sau la un individ care a primit un asemenea obiect dela cei de mai sus pentru a-l păstra — își face convingerea, că este proprietatea vătămăturii ori a luat pe nedrept din posesiunea sau deținerea lui, ordonă ca acest obiect să se restituie vătămăturii după ce sentința va rămâne definitivă, iar dacă învinuitul consimte și obiectul nu servește ca probă, poate fi restituit și mai înainte.

Obiectul arătat în aliniatul de mai sus, în timpul cercetărilor prealabile și în timpul instrucției, poate fi restituit de către judecător de instrucțiune, iar mai târziu în cursul procedurii până la desbaterea principală, îl poate restitui vătămăturii și președintele Camerii de acuzare, dacă părțile se învoesc și obiectul nu este necesar ca probă.

Pretențiunea ridicată asupra unui atare obiect va fi îndrumată la instanța civilă: dacă reclamantul nu-și poate justifica pretențiunea, dacă obiectul printr'un mijloc legal de transmisiune a proprietății ori ca gaj a ajuns în posesiunea unei persoane de bună credință, care nu poate fi învinuită nici ca făptuitor, nici complice, nici ca tănuitor, nici ca găzduitor, și în fine, dacă mai mulți pretind acel obiect.

Art. 490. — Dacă culpabilitatea acuzatului atrage după sine și nulitatea totală ori parțială a vreunei obligațiuni juridice încheiate cu dânsul, instanța penală, declară în totul sau în parte fără valoare, obligațiunea juridică hotărând și asupra urmărilor juridice, dacă procedura probatorie constituie un fundament cert pentru a lua o asemenea dispoziție. Instanța penală nu poate pronunța nevaliditatea căsătoriei.

Publicitatea și menținerea ordinii,

Art. 293. al. 1 — De regulă desbaterea principală este publică.

Al. 4. — Dacă publicitatea desbaterii principale ar periclita ordinea, sau moralitatea publică, instanța poate dispune oricând ca întreaga desbatere principală, sau numai o parte, să se urmeze fără publicitate.

Art. 30. al. 1 legea ungară a apărării onoarei. În cazurile delcatorilor prevăzute de prezenta lege și în baza cererii unanimiipărților va trebui să se ordone excluderea publicului dela desbaterile principale.

Art. 26. al. 1 legea ungară a VII, 1913. Instanța minorilor după aprecierea sa poate exclude publicul dela desbatere.

Art. 294. — Chiar în cazul înlăturării publicității pot fi de față la desbaterea principală câte doi bărbați de încredere, desemnați de fiecare acuzat și vătămatur.

Art. 293. — Hotărându-se înlăturarea publicității, publicul trebuie să se îndepărteze după ce hotărârea a fost pronunțată în public.

Art. 296. al. 3. — Apoi sarcina președintelui este de a menține ordinea și demnitatea ședinței.

La deschiderea ședinței, el invită publicul să păstreze liniștea și îngrijește de măsurile necesare siguranței.

În caz că nu mai este loc în sala de ședință, președintele poate înlătura pe cei ce ar veni mai târziu.

Nimeni nu poate fi lăsat să intre cu bastoane în sala de ședințe, iar cu arme sunt lăsați numai aceia care le poartă în vederea oficiului sau a serviciului ce îndeplinesc în fața instanței.

Acei care asistă la ședință sunt obligați a sta cu capul descoperit, păstrând o atitudine respectuoasă; acel ce este ascultat sau vorbește instanței, trebuie să stea în picioare. Președintele poate să facă excepțiune dela această ultimă îndatorire.

Sunt îndepărtați din auditoriu cei nevârstnici și persoanele care s'ar prezenta într-o ținută necuviincioasă pentru solemnitatea instanței.

Președintele poate chema la ordine orice persoană care turbură cursul desbaterilor; ori nesocotește solemnitatea instanței sau manifestă aprobare sau desaprobară și dacă această intervenție rămâne fără rezultat, el poate soma pe cel vizat să iasă afară și la nevoie poate da ordin să fie scos din ședință.

În caz de împotrivire, președintele poate dispune arestarea persoanei turbulente și dispune trimiterea ei la casa de arest pentru 24 ore, unde va fi primită în baza ordinului său, iar militarii sunt predați autorității militare, spre a dispune executarea măsurii luate.

În procesul verbal al ședinței se face mențiune despre ordinul de arestare.

Președintele poate ordona îndepărtarea chiar a întregului auditoriu dacă altfel nu se poate menține ordinea.

Tot ce ordonă președintele în privința ordinii, este executat îndată și întocmai.

Art. 312. — La desbaterea procesului, dintre actele dresate în cursul primelor cercetări și instrucțiuni, nu se citesc în ședință, sub pedeapsă de nulitate, decât următoarele: procesul verbal de descindere, de perchezitiie domiciliară sau corporală, acel de confiscare, precum și sentința anterioară de condamnare dacă este definitivă.

Păreră expertilor se poate citi numai:

a) Dacă a fost dată de un medic oficial și este referitoare la o crimă sau delict de lovire sau rănire corporală;

b) Dacă este dată de consiliul sanitar superior;

c) Dacă expertul care și-a dat păreră nu a putut fi citat la desbatere sau a fost împiedecat ca să se prezinte.

Declarația unui martor se citește numai dacă este vorba de unul din martorii prevăzuți de art. 145, sau dacă a decedat, sau se află în stare de pierdere a uzului rațiunii și este exclus că se găsea în aceeași stare în momentul ascultării sale; dacă nu i se cunoaște adresa sa, în fine, dacă înfățișarea lui ar implica greutate și cheltuieli prea mari.

Art. 313. — Dacă în cursul desbaterilor ministerul public a schimbat calificarea faptului, președintele este dator, dacă inculpatul sau acuzatul nu are apărător, să-i explice modificarea făcută și consecințele ce decurg. Președintele întrebă apoi pe inculpat sau acuzat, sau apărător dacă din cauza modificării acuzării, înțelege a cere suspendarea ședinței sau amânarea procesului pentru a-și putea pregăti apărarea.

Întrebarea aceasta și răspunsul trebuiesc dar consemnate în procesul verbal, sub pedeapsă de nulitate.

Cu toate acestea, instanța poate respinge cererea de suspendare sau amânarea judecării când schimbarea calificării e în favoarea inculpatului.

Art. 314. — Pledoaria oricăreia din părți nu poate fi întreruptă și continuată într-o ședință viitoare.

Președintele nu poate în cursul pledoariei să provoace întreruperea decât numai dacă conținutul ei ar atinge ordinea publică sau bunele moravuri, dacă ar cuprinde o infracțiune ori expresiune care fără niciun interes atinge onoarea cuiva, ori se ocupă de o împrejurare ce legea nu permite a o dovedi sau este străină cauzei.

Art. 322. — Dispozițiunile luate de Curte, tribunal sau judecătorie, în cursul desbaterilor în baza textelor de mai sus, nu pot fi atacate decât odată cu fondul și numai dacă partea a anunțat atacarea dispozițiunii cu ocaziunea și îndată după pronunțarea ei în ședință publică.

Art. 301. al. 1. — Președintele deschide desbaterea principală enunțând cauza pe scurt, invitând pe auditor să păstreze liniștea și ordinea și făcându-l atent asupra urmărilor turburării ordinii.

Art. 295. al. 3. — În caz când nu mai este loc în sală, președintele poate înlătura pe cei ce vin mai târziu.

Art. 295. al. 2. — Nimeni nu poate fi lăsat să intre cu baston în sala de ședință, iar cu arma vor fi lăsați numai aceia, care o poartă ca urmare a oficiului sau a serviciului ce îndeplinesc.

Art. 296. al. 4. — De regulă acel care este ascultat sau vorbește instanței, trebuie să stea în picioare. Președintele poate să facă excepție dela această regulă.

Art. 295. al. 1. — Vor fi îndepărtați dintre auditori, cei nevârstnici și persoanele care nu se înfățișează precum se cuvine pentru demnitatea instanței.

Art. 296. al. 5. — Președintele chiamă la ordine și dacă aceasta rămâne fără rezultat, poate soma să iasă afară, și la nevoie poate da ordin să fie scose din sală persoanele care turbură cursul desbaterii, ori jignesc demnitatea ei, sau își manifestează aprobarea ori desaprobară.

Art. 296. al. 7. — Președintele — întrucât articolele următoare nu dispun altfel — poate aresta îndată și pedepsi cu arest polițienesc la opt zile, pe cel care se opune ordinului său, sau turbură ordinea repetat, ori în mod grav.

Art. 296. al. 6. — Președintele poate ordona îndepărtarea întregului auditor, dacă nu se poate menține ordinea altfel.

Art. 313. — La desbaterea principală actele ce se referă la infracțiune, certificatul autorității, procesul verbal despre ocaziție judecătorească, despre perchezitiie domiciliară ori corporală, despre sesizare și sentința despre o condamnare anterioară a acuzatului rămasă definitivă, trebuie să fie citite; iar informațiunile autorității pot fi cetite.

Păreră expertului sau expertului de control, dată în cursul procedurii premergătoare, se poate citi numai:

1. dacă a fost dată de medicul unei autorități publice, iar procedura curge pentru crima de leziune corporală gravă ori pentru delictul de leziune corporală;

2. dacă păreră a dat-o consiliul medical judiciar, chimistul legist al statului ori altă instituție sau autoritate chemată a-și da suprapăreră;

3. dacă expertul care și-a dat păreră nu a putut fi citat la desbatere, sau a fost împiedecat ca să se prezinte.

Procesul verbal despre declarația martorilor se poate citi numai în cazul art. 200, art. 201 al. 1 și 2 și încă dacă martorul a refuzat fără o scuză legală, să dea mărturie la desbaterea principală, deși s'au aplicat mijloacele de constrângere; dacă a decedat, sau a ajuns în stare de imposibilitate și este exclus că cu ocazia ascultării de mai înainte, se găsea într-o astfel de stare; apoi dacă nu i se poate cunoaște publicațiunea (reședința); în fine dacă înfățișarea lui ar implica greutate și cheltuieli nepotrivit de mari.

Art. 317. al. 2. — În caz când s'a modificat acuzarea, dacă acuzatul nu are apărător, datoria președintelui este de a-i explica că acuzarea a fost modificată și a se convinge, dacă acuzatul a înțeles urmările acestei modificări.

Acestea îndeplinite, acuzatul sau apărătorul său va fi întrebat, dacă din cauza modificării, acuzării, și pentru a-și pregăti apărarea, nu dorește ca desbaterea principală să fie întreruptă sau amânată.

Această întrebare și răspunsul dat trebuiesc consemnate în procesul verbal, sub pedeapsă de nulitate.

Art. 318. al. 1. — Instanța poate respinge întreruperea sau amânarea desbaterii principale, dacă aceasta nu este necesară pentru prepararea apărării.

Art. 319. — Pledoariile nu pot fi întrerupte afară numai dacă conținutul lor atinge ordinea publică sau bunele moravuri, dacă cuprinde o infracțiune ori expresiune care fără nici un interes atinge onoarea cuiva, ori relevează o împrejurare ce legea nu permite a dovedi.

Art. 384. al. 14. — Contra unei dispozițiuni luate, contra unei omisiuni comise sau contra unei încheeri interlocutorii, intervenite în cursul desbaterii principale, nu se poate recurge la mijlocul de atac, dacă partea interesată nu l-a declarat odată cu luarea dispozițiunii vătămătoare, sau cu ocazia comiterii omisiunii, sau dacă nu l-a declarat îndată după pronunțarea încheierii interlocutorii vătămătoare.

UNIFICARE LEGISLATIVĂ?

Doresc sincer unificarea.

Dar nu astfel cum se pregătește.

Încă din anul 1928, am scris în „Revue critique de législation“ (No 11, 12, Novembre - Décembre) sub titlul „Le Code Civil de la Roumanie“, un articol pe care îl încheiam astfel:

„Aceasta este starea actuală a Codului civil din „leagănul Românilor, care va deveni curând Dreptul comun unificat al întregii noastre mari Patrii.

„Monument de știință juridică și de echitate socială, origină lui franceză ne este scumpă.

„Adaptat de către oamenii noștri de lege el are rădăcini adânci în dreptul roman, ceea ce a ușurat asimilarea lui unui popor care se coboară din coloniștii lui Traian.

„Fertilizat printr'o bogată jurisprudență, el a pătruns adânc în moravurile noastre și este acela care formează baza reală a vieții noastre juridice.

„Din pricina acestor considerațiuni, populația românească din frumoasele noastre provincii redobândite, așteaptă cu legitimă nerăbdare ziua de unificare în care Codul Civil Român, va înlocui legislațiile factive austriace, ungurești și rusești, cu cari în lipsă de afinitate cu rasa noastră, — n'au putut să se obicinuiască, cu tot numărul anilor și forța brutală a cotropitorilor“.

Revista „Curierul Judiciar“, animată de cele mai frumoase și românești sentimente, a dovedit prin coloanele sale, cât atât articolele relative la persoane din codul civil, cât și aproape întreaga procedură civilă, în noile proiecte de unificare sunt luate din legislația austro-ungară.

Dacă intenția aceasta se va realiza, ambele coduri, civil și de procedură, comentariile lor, precum și întreaga jurisprudență franco-română din ultimul secol, vor deveni cu totul inutile, iar exemplarele ce le conțin se vor păstra prin biblioteci, ca o simplă curiozitate, numai pentru cercetătorii trecutului.

Mă întreb dacă procedându-se astfel nu se face o mare greșală de ordin național.

Văzutu-s-a vre-odată ca desrobitorul să aplice pe propriul lui pământ, „Dreptul“ care regula raporturile juridice pe teritoriul celui desrobii?

Procedându-se astfel s-ar recunoaște în mod implicit superioritatea civilizației cotropitorului, și atunci necesitatea desrobirii nu ar mai putea avea vre-o justificare. În realitate însă lucrurile se petrec cu totul altfel, superioritatea geniului latin fiind în afară de orice discuție.

Pe lângă aceste considerente naționale hotărâtoare, se mai adaugă unul de sentiment, tot atât de serios.

Putem oare zice noi acum cu inima ușoară atât Codului Napoleon, cât și Procedurii civile, fără a merita epitetul de ingrătitudine:

— „Maurul și-a făcut datoria, Maurul poate să plece!“.

EUGEN PETIT

Consilier la Înalta Curte de Casație

OBSERVAȚIUNI CRITICE ASUPRA PROIECTULUI CODULUI DE PROCEDURĂ CIVILĂ

1. Titlul V numit „procedura înaintea instanței de apel“ se ocupă numai de: cererea de apel, întâmpinarea și adăruirea la apel și judecata în apel, omițând cu totul să se preo-

cupe de „efectele apelului“, reglementate prin dispoz. art. 323 pr. civ. rom.; cu titlu de curiozitate observăm că aceste efecte nu sunt prevăzute nici de procedura civilă maghiară (art. 476 și urm.). Să fie oare vorba numai de o simplă coincidență?

Ne îndoim. Și reazimul îndoelii noastre rezidă nu numai în adevărul ce se degajează din examenul cât de sumar al proiectului, anume că sistemul procedurii civile maghiare este modelul permanent, sursă de continuă și preferită inspirație a proiectului, cu toate protestările și repudiile sale politicos formale—dar și deopotrivă în împrejurarea că deși în partea sa de expunere principală declară în termeni categorici (pag. 150) că „apelul și-a păstrat caracterul devolutiv“, totuși o cât de fugitivă lectură a textelor art. 394-399, ne dovedește că acest caracter este absolut înlăturat în practica sa reglementatorie, în care, ca nicăieri poate în altă materie, proiectul se comportă în servil copiator al zisului sistem.

2. Și pentru a dovedi afirmațiunea noastră să răspundem unei întrebări: ce însemnează formula aceasta, **apelul e devolutiv**? Iată răspunsul: „**apelul este devolutiv** — spune Japiot — în acest sens, că începând din momentul în care a fost introdus, cunoașterea procesului aparține forului superior. Înaintea acestuia — și numai a acestuia — sunt re-puse în discuțiune chestiunile de fapt și de drept desbătute înaintea forului inferior, împotriva hotărârii căruia s'a făcut apel. Apelul diferă așa dar în mod esențial de recursul în casație; judecătorii apelului nu sunt ținuți numai — ca cei dela Casație — să decidă dacă judecătorii de primă instanță au judecat regulat, dacă au aplicat sau nu bine legea, ci judecă ei înșiși cauza și substituie în totalitate, hotărârea lor, hotărârii aduse de primii judecători“.

Și mai mult, acest efect devolutiv, pe care, am spus, proiectul îl consacra în partea lui de expunere principală, raportat la nulitățile de formă de care poate suferi o hotărâre, ca de ex.: incompetența, lipsa citării legale, neconstituirea legală a instanței, neșemnarea hotărârei, etc., are drept consecință fatală, dreptul de evocare, adică putința instanței de apel de a reține cauza în totalitatea ei, și de a statua asupra fondului litigiului, drept de evocare care, spre deosebire de sistemul francez (art. 473 pr. civ.), este transformat în sistemul român, într'o obligațiune pentru instanța de apel, prin disp. art. 355 al. I, astfel redactat „Când se face apel în contra hotărârei prin care prima instanță s'a declarat incompetentă, dacă instanța de apel găsește apelul întemeiat va schimba hotărârea apelată și declarându-se incompetentă va judeca pricina în fond“. Și observăm, că pornind dela acest principiu, jurisprudența a aplicat aceeași regulă a evocării obligatorii și în celelalte cazuri de nulități formale (lipsă de citare, rea constituire, etc.), astfel încât, hotărârile apelate, n'au fost niici odată anulate și ca atare retrimise primelor instanțe, pentru o regulată judecare, ci prin reformarea lor și prin judecarea din nou a întregului fond, judecătorii de apel substituiau hotărârea lor hotărârii reformate a primilor judecători.

Iată dar, cum în sistemul român, caracterul devolutiv al apelului își produce toate consecințele sale logice firești.

3. Ce face proiectul pentru a învedera că-și respectă cuvântul, anume că a păstrat apelului caracterul devolutiv? Inventează opt nulități a căror ridicare „din oficiu“ o face obligatorie pentru instanța de apel, care în temeiul lor, anulând hotărârea primei instanțe și întreaga procedură desfășurată înaintea ei, îi retrimite dosarul pentru a păși la o nouă și regulată judecare.

Observăm, — ca paranteză, — că această retrimiteri proiectul nu o reglementează în mod expres decât pentru cazul incompetenței prevăzut de art. 399. Din împrejurarea însă că pedeoparte, celelalte texte ale proiectului și anume art. 394,

396 și 397 al. II, vorbesc exclusiv de constatarea din oficiu a nulităților și de consecința ei: anularea hotărârei respective, fără a articula nimic despre judecarea fondului în aceste cazuri, iar **pedealtă parte**, din împrejurarea că art. 397 al. I declară că „instanța de apel va judeca fondul, anulând hotărârea și procedura primei instanțe” numai „când există alte cazuri de nulitate”, decât evident, cele ridicabile din oficiu și cari sunt înscrise în textele anterioare (art. 394 — 396), trăgând concluziunea logică, **deducem că intențiunea proiectului este ca și în celelalte cazuri de nulitate, ridicabile „din oficiu”, instanța de apel să retrimeată dosarul primei instanțe pentru a proceda la o nouă și regulată judecare**. De altfel, acest lucru rezultă, în mod destul de clar și din termenii exclusivi în care este redactat, art. următor 398 și în care se decide că numai „în lipsa motivelor de nulitate, instanța va confirma sau va modifica hotărârea primei instanțe, în marginile pretențiunilor părților”.

Inchizând această paranteză — din care se constată odată mai mult împreciuizarea reiterată a proiectului — menționăm că cele 8 cazuri de nulitate, invocabile din oficiu și numai în lipsa cărora se va păși la cercetarea fondului apelului, sunt următoarele:

a) Incompetența instanței judecătorești, adică ceea ce este cunoscut în doctrină și în sistemul legii Curții de Casație (art. 30 pct. 7) sub denumirea de **exces de putere constituțional** (art. 394 pct. 1);

b) Incompetența rezultată din faptul că litigiul era supus, legalmente, unei proceduri speciale (art. 394 pct. 1);

c) Incompetența rezultată din faptul că litigiul aparținea competenței exclusive a arbitrilor (art. 394 pct. 1 și 195 al. II);

d) Incompetența rezultată din faptul că litigiul aparținea, în mod exclusiv, altei instanțe judecătorești (art. 394 pct. 2);

e) Incompetența rezultată din faptul că o acțiune nepatrimonială a fost introdusă, în afara cazurilor legale, la judecătoria (art. 394 pct. 3);

f) Nulitatea rezultată din faptul că cel ce stă în judecată nu are **folosința** drepturilor procedurale, (art. 394 pct. 4) nulitate pe care art. 396 o amplifică, cuprinzând și cazurile când „partea n'a avut **exercițiul** drepturilor procedurale”, sau „când cel care s'a înfățișat, în numele ei, nu avea sau nu și-a dovedit calitatea de reprezentant, iar lipsa nu a fost completată nici în instanța de apel” (art. 201 și 202);

g) Nulitatea rezultată din faptul că prima instanță respingând greșit excepțiunea de necompetență, a judecat fondul (art. 395 al. 1);

h) Nulitatea rezultată din faptul că partea care nu s'a înfățișat în instanță, n'a fost legal citată (art. 396 pct. 1); asupra acestei nulități **observăm**, că proiectul stabilește o excepțiune, în sensul că ea nu poate fi ridicată din oficiu atunci când „însăși acea parte a făcut apel, sau dacă ea s'a înfățișat în apel”. Dar dacă n'a făcut apel și nici nu se prezintă în apelul făcut de adversarul său? Evident se va ridica din oficiu, întrucât nu ne mai găsim în condițiunile excepției. Să luăm un exemplu: pârîtul absentează la prima instanță fiindcă n'a fost legal citat; prima instanță respinge însă acțiunea reclamantului ca nedovedită; reclamantul face apel; pârîtul nu aderă, fiindcă nu are interes și nici nu se prezintă în instanța de apel; această instanță însă, va ridica din oficiu nulitatea rezultată din faptul că pârîtul câștigător n'a fost bine citat, va anula hotărârea și va trimite cauza primei instanțe pentru a proceda la o nouă judecare, cu legala citare a pârîtului. Absurdul acestei măsuri este înfricoșător. Dar dacă împingem ipoteza puțin mai departe, și ne imaginăm că reclamantul își extinde acțiunea și asupra unor capete pe care nu le ceruse — lucru admisibil în primă instanță, — unde ne găsim prin efectul anulării și retrimiterii cauzei, dar inadmisibil în apel — se va putea lesne observa cum o-

crotirea pârîtului, dobândește, prin eforturile proiectului, caracterul unei veritabile furii.

i) Nulitatea rezultată din faptul că la darea hotărârei a participat un judecător recuzat de lege (art. 396 pct. 1). **Observăm** în această privință, că textul nu cere ca judecătorul să fi fost recuzat efectiv; este deci suficient să fie recuzabil, măsură prin care se cultivă surpriza unei anulări, ușor de atins prin nerecuzarea judecătorului recuzabil, dar prin relevarea acestei recuzabilități, atunci când soluția nu convine, lăta ceva ce se poate numi imoralitate, fiindcă alt nume nu putem da celui care profită de o neglijență a judecătorului, conservându-și invocarea ei pe cale de surpriză, numai în cazul când hotărârea dată nu este aceea pe care, motivul recuzabilității o făcea să o sconteze. Jocul de-a anularea hotărârilor este periculos și condamnabilă este dispoziția de lege care îl facilitează.

j) Nulitatea rezultată din faptul că hotărârea nu este semnată în conformitate cu legea (art. 396 pct. 3).

k) Nulitatea rezultată din faptul că prin hotărâre s'a încuviințat mai mult decât s'a cerut (art. 396 pct. 4). În această privință, observăm că proiectul amestecă nulitățile de formă cu cele mixte, speciale, ținând deopotrivă de formă și de fond, **incompetența cu ultra petita**. Este regretabil. Dar este cu atât mai regretabil cu cât ultra petita constituie în sistemul proiectului deopotrivă un motiv de recurs (art. 14 pct. 9) și un motiv de revizuire (art. 441 pct. 5), situațiune în care suntem constrinși să constatăm că s'au ignorat complet dezideratele doctrinei exprimate în această privință prin glasul autorizat al unui **Chiovenda** (1) al unui **Piassard** (2) etc. prin care distingându-se între erorile în **procedendo** (casare pentru vicii de procedură) și cele în **judicando** (casare pentru vicii de judecată) precum și între **eroarea voluntară și eroarea involuntară** a judecătorilor în săvârșirea acestei nulități, se ajunge la rezervarea vițiului tras din **ultra petita**, domeniului **revizurii**, sau celui al **recursului**, după cum este întemeiat pe o eroare involuntară sau pe o eroare voluntară a judecătorilor de fond.

Dacă acum raportăm aceste nulități ridicabile din oficiu la disp. procedurii civ. maghiare, vom observa — oricât de sumară ar fi examinarea — că ele sunt copiate servil din art. 499 al. II, combinat cu art. 180 și din art. 504 și 505 ale zisei proceduri.

Anume: incompetența de sub a) și b) din art. 180 pct. 1; incompetența de sub d, și e, din art. 180 pct. 3; nulitatea de sub f, din art. 180 pct. 6 și din art. 505 pct. 1 și 2; nulitatea de sub h, din art. 505 pct. 3; nulitatea de sub l, din art. 504 pct. 1; și în fine nulitatea de sub i, din art. 504 pct. 2.

Dacă în sfârșit, raportăm aceste texte la disp. care reglementează **recursul în casare**, vom vedea că nulitățile ridicabile din oficiu și prevăzute de art. 394, 396 și 397 sunt declarate, prin art. 410, comune și instanței de casare, adică întocmai ca și în sistemul maghiar, unde art. 540 al proc. civ. respective are o dispoziție absolut identică.

4. Realizează oare proiectul prin crearea acestor nulități, principiul declarat păstrat, al devoluțiunii apelului?

Răspunsul nostru hotărît este nu, fiindcă a declara nulitățile de mai sus, fără nici o distincție între ele, în bloc, de natură să atragă nu judecarea fondului de către instanța de apel, ci retrimiteria dosarului la prima instanță pentru o nouă și regulată judecată, înseamnă în realitate a înlătura efectului devolutiv consecința sa cea mai importantă, anume evocarea fondului.

Incontestabil, în ceea ce privește incompetența grefată pe un **exces de putere constituțional**, pe călcarea atribuțiilor

1) V. „Principii di diritto procesuale civili”, Napoli 1923, pag. 396 și urm.

2) V. „Des ouvertures communes a Cassation et a Requete civile”, Toulouse 1924, pag. 314.

jurisdicționale, sau a competenței exclusive (art. 394 pct. 1, 2 și 3, și art. 395 al. 1), instanța de apel are dreptul și datoria de a invoca din oficiu nulitatea hotărârii primei instanțe.

Rațiunea acestei măsuri, prin care distingem — cum face și sistemul român. — nulitățile rezultate din călcarea dispozițiilor de mai sus, de celelalte nulități, este vizibilă. Ea rezidă în imposibilitatea de fapt în care se găsește instanța de apel de a păși la evocarea și judecarea din nou a fondului procesului, imposibilitate care nu este decât o consecință a caracterului acestor nulități, de ordine publică, adică radicale, neacoperibile și neîndreptabile, și în temeiul cărora, ca o consecință a faptului că hotărârea este inexistentă, cauza se trimite nu aceleiași instanțe, ci în fața instanței administrative, judecătorești, etc., competente.

Nu tot acelaș lucru este însă cu nulitățile rezultate din absența folosinței drepturilor procedurale, din lipsa de citare legală, din reaua constituire a instanței, din participarea unui judecător recuzabil, din nesemnarea hotărârii etc. (art. 394 pct. 4, art. 396 și 397 pct. 1-4). În toate aceste cazuri, instanța nu numai că a fost competentă, dar a judecat fondul procesului, iar anularea hotărârii sale implică o restituire a cauzei, la aceiaș instanță.

Iată de ce credem că asimilarea aceasta, a tuturor nulităților ridicabile din oficiu, fără nici o considerare a caracterelor lor profund contrare, constituie un lucru neobișnuit, straniu.

Iată în fine de ce socotim, în altă ordine de idei, că inovațiunea proiectului este: străină și neconformă vieții juridice românești, nedorită și necerută de practica noastră procedurală, în fine răsturnătoarea unei tradiții de simplificare, proprie nu numai poporului românesc, dar întregii ginți latine, ale cărei realizări sunt toate clare și concise.

Dar nota iritantă pe care o cuprinde zisa inovațiune derivă nu numai din tendința de transplantare, tale quale, și prin desconsiderarea realităților naționale, a unor dispozițiuni proprii altor firi, altor nații, dar și deopotrivă dintr'o ignorare a principiului accelerării judecăților, dintr'o extindere neîngăduită a dreptului de trimitere, rezervat exclusiv onora din instanțele de casare, din confundarea apelului cu recursul și în fine, din desconsiderarea sistemului admis prin celălalt proiect al procedurii penale.

a) Intr'adevăr, argumentele care au determinat pe legiuitorul român să edicteze principiul evocării, ca o consecință indiscutabil legată de efectul devolutiv al apelului — și ca atare, care l'au pus în situațiunea de a decide că anumite nulități de formă, săvârșite de primii judecători, sunt acoperite prin judecata în apel din nou a întregului fond al procesului, rezidă toate într'una și aceiași necesitate, remarcată încă la 1804, care deci nu este o descoperire a legiuitorilor germanici recentți, și care este astăzi, larg trântită, sub numele de accelerarea judecăților. Or, atunci când proiectul consacrand în termeni expresi, această necesitate de accelerare, institue totuș o serie de nulități neesențiale, a căror ridicare din oficiu, antrenează anularea hotărârii primei instanțe, restituirea dosarului, o nouă judecată dela început, un nou apel și în fine o nouă judecată în apel, dacă nu cumva alte nulități de acelaș calibru, nu vor antrena o nouă anulare, cu tot cortegiul ei de amânări, nu contrazice, nu înfrânge, nu macină și nu nimicește oare, acest mult cântat principiu al accelerării? Evident da.

Care sunt justificativele acestei **sete de legalitate, în amănunte?** Noi nu găsim nici unul.

b) Pe de altă parte, atunci când textul art. 424, dispune în mod categoric că toate instanțele de casare, cu excepția Tribunalului, casând nu vor judeca nici odată fondul, ci vor trimite cauza de aceiaș instanțe care a judecat, pentru a pro-

ceda la o nouă judecare, nu se decide oare — păstrându-se sistemul român — că acest **drept de trimitere** este un atribut exclusiv al instanțelor de casare? Evident da. Ei bine, atunci când se extinde acest atribut și instanțelor de apel, nu se calcă oare această exclusivitate? Nu se ignorează oare rațiunea însăși de existență a dreptului de trimitere, cauza pentru care el a fost edicată și care rezidă în totală și formală prohibițiune a instanțelor de casare de a cunoaște fondul procesului, legat fatal de aprecierea actelor, faptelor și dovezilor cauzei, adică de acel domeniu care constituie, câmpul de suverană activitate al instanțelor de fond? Nu sunt oare instanțele de apel instanțe de fond? Există vreun motiv atât de puternic încât erezia proiectului să poată fi primită? În convingerea noastră fermă, întemeiată pe examinarea istorică, jurisdicțională și funcțională a instituțiunei apelului ori ce analogie între instanțele de apel și cele de recurs este nu numai imposibilă, ci, deadreptul inadmisibilă.

c) Iar pe de altă parte nu se menține oare pe aceiaș linie de confuzie, de astă dată între înseși căile de atac—apel și recurs—atunci când prin dispoz. art. 410, reglementând motivele de casare, proiectul nu face altceva decât să **recopieze** — cu neînsemnate adausuri — disp. art. 394, 396 și 397? Este oare admisibilă această confuzie? Ne găsim oare — încă — sub regimul procedurii civile maghiare, în care revizuirea fiind în realitate ca o consecință a funcționării Curiei maghiare ca un al treilea grad de jurisdicție, tot o cale ordinară de atac, asimilarea ei cu apelul, era posibilă? Se uită oare că dela 1925 trăim sub regimul unui **recurs în Casație** românesc, cu un concept, cu o organizare și funcționare jurisdicțională, complet diferită de revizuirea maghiară? Se uită oare că în textele art. 407 și urm. proiectul n'a modificat sau mai bine zis, n'a înțeles să modifice nici caracterul Inaltei Curți, nici conceptul recursului în Casație? Și atunci cum se vine cu motive de anulare comune instanțelor de casare și instanțelor de apel, recursului și apelului?

d) În fine, cum a fost posibil ca proiectul procedurii civile să nu țină seamă de faptul că, proiectul de procedură penală — operă a aceleiași autorități — a reușit să se descătuseze de influențele maghiare și să reglementeze apelul penal, așa cum este cunoscut în sistemul român, simplu, devolutiv și cu evocarea fondului — prin înălțurarea vestitelor cauze de nulitate din art. 385 și urm. proc. pen. maghiară, comune și recursului penal — în cuprinsul art. său 481, al cărui cuprins este următorul: „dacă hotărârea este anulată pentru o violățiune sau omisiune a vreunei dispozițiuni din cele prescrise de lege, sub pedeapsă de nulitate, instanța de apel statuează ea însăși asupra fondului“?

Cum adică, respectarea legalismului — în amănunte — preconizat de proiectul procedurii civile, este neindicat în domeniul dreptului și procedurii penale, unde totul este de ordine publică, și unde se discută și se statuează nu numai asupra averii, dar și deopotrivă asupra cinstei și libertății oamenilor? Se poate oare un legiuitor dispensa, de acea logică a identității de măsuri, în privința faptelor identice, a cărei ignorare nu este îngăduită, nici celui mai simplu practician al dreptului? Sau poate se tinde la păstrarea regimului celor două concepții actuale, acordând uneia preferință în procedura civilă, celeilalte în procedura penală și armonizându-le astfel, încât se vor nimici, prin ridicolul adevărului caragealesc aplicat domeniului legislativ?

Iată dar cum servila urmare a unui sistem străin de nația noastră, poate lovi în seriozitatea unei opere de muncă și de durabilitate, ca aceia pe care o înfăptuște proiectul.

Iată dar de ce avem dreptul să credem că inovațiunile art. 394 și urm. trebuiesc șterse, că apelul trebuie să rămână ceea ce este în sistemul român, o cale ordinară de atac, cu efect suspensiv și devolutiv și anume cu o devoluțiune

care implică evocarea fondului, oricâteori nulitatea invocată de parte sau ridicată din oficiu, nu presupune trimiterea cauzei în fața altor judecători decât aceia a căror hotărâre a fost apelată.

VASILE M. THEODORESCU
Prim președinte Trib. Timiș-Torontal

SPIRITUL LATIN

ȘI

Proiectul Codului de Procedură Civilă

Depunerea proiectelor codurilor unificate pe biroul Adunării Deputaților este, fără îndoială, un moment însemnat în viața noastră juridică și națională, și ar trebui să se bucure de unanimitate și aprobare a juriștilor români. Depunerea proiectelor însă, spre surprinderea aceluia care așteptau cu nerăbdare înfăptuirea unificării legislative, a dat naștere unor nemulțumiri și chiar manifestațiuni ostile.

Revizuirea codurilor se consideră drept o tentativă de ponegrire a legislației Vechiului Regat și o trădare a cauzei românești. Alarma se dă sub pretextul că se încearcă înstrăinarea codurilor noastre și se înlătură *spiritul latin* care domină legislațiunea noastră, înlocuindu-se cu concepții nemțești și maghiare. Aceste obiecțiuni nu se mărginesc la o critică obiectivă a proiectelor, ci tind să creeze o atmosferă de neîncredere și suspiciune îndreptată contra aceluia care a muncit efectiv pentru înfăptuirea unificării legislative.

Citez câteva pasagii din articolul d-lui C. Xenii, apărut în „Gazeta Tribunalului” (No. 8 din 20 Mai 1933):

„Am credința — spune d-sa — că toți aceia cari critică și ponegresc *spiritul latin* al legislației noastre din Vechiul Regat; toți aceia cari, crescuți sub stăpânirea Austro-maghiară au fost siliți să învețe din tinerețe această legislație străină și nu cunosc de loc pe a noastră din regatul liber — se grăbesc să profile de puterea unui guvern prezidat de un ardelean, și condus în ale Justiției de alt ardelean, pentru a face o unificare după concepția și dorința altui ardelean, care e redactor al proiectelor!

Spun aceasta în toată cunoștința de cauză. În adevăr, în primii ani de după război, când s'a pus problema Unificării, cine nu-și aduce aminte de campania violentă a fraților din provinciile alipite, contra ideii de a se întinde peste tot legislația noastră românească? Cine nu-și aduce aminte de nechipzuita atitudine a unora de a propaga concepțiile nemțești și maghiare ca superioare a lor noastre?!

Ți se părea că noi am trăit până la 1919 într-o stare haotică că am avut aici legi arhaice și inferioare, că nu aveam un Stat de drept între Carpați și Dunăre, ci un biet trib barbar oarecare... Se pierduse și mândria națională și simțul măsurii și mai ales bunul simț. „Sau aruncăm la coș codul Napoleon și ne adăpăm la izvoarele dela Budapesta, sau unificăm și ne facem!” Iată de ce oamenii noștri politici au ezitat cu drept cuvânt în fața problemei. S'a lăsat mai bine problema să doarmă, decât să adăogăm încă un izvor de greutate sufletești, la atâtea altele... Am lăsat timpului sarcina să lumineze rătăcirile.

* * *

Și iată de odată curentul ardelean triumfând. Deși nejurist, d-l M. Popovici într-o bună zi ia repede sub braț teancul de coduri făurit de d. St. Laday, juristul atât de

priceput al legilor maghiare, și le aruncă pripit pe masa comisiilor sale parlamentare. Ce spirit domină aceste coduri? Ce concepție generală le-a inspirat?”

Este evident că acest *spirit* și această *concepție* nu se poate pricepe decât în urma unui studiu obiectiv al proiectelor, iar prin lecțiile de patriotism autorul articolului nu aduce nici o contribuție la problema unificării legislative.

„Procedura civilă din Vechiul Regat nu mai corespunde necesităților vremii; ea este în multe privințe învechită, conține multe instituțiuni procedurale perimate și nu are la bază o concepțiune modernă”.

Această constatare nu este o părere izolată a d-lui ministru de Justiție *M'hail Popovici*, ci este un adevăr stabilit unanim de toți aceia cari se interesează de buna distribuție a justiției.

„Codul nostru de procedură civilă a fost criticat încă dela promulgarea lui — spunea C. G. Dissescu (Exp. mot. 1900) — și a dat loc la numeroase p'ân-uri”. Era firesc să fie criticat, pentru că însuși codul francez, care a servit de model legiuitorului român, a fost considerat ca cea mai slabă parte a legislației franceze. Din toate codurile franceze este cel mai puțin influențat de *spiritul secolului al 18-lea*. După cuvântul lui O. Barrot, este încărcat de rugina vechicului de mijloc.

„Procedura civilă din Vechiul Regat suferă de viciile clasice ale procedurilor; ea este lentă, complicată și costisitoare”. (G. G. Mărzescu, Exp. de mot. 1925).

Incercările de a întocmi o procedură mai simplă, mai accelerată și mai puțin costisitoare, făcute prin revizuirea din 1900 și prin legile din 1925 și 1929, nu au reușit. Ceeace trebuia schimbat era concepția fundamentală, ori aceasta nu se putea face prin revizuire parțială. Revizuirea radicală apare astăzi ca o necesitate imperioasă.

Această revizuire, la noi, nu este numai o problemă juridică, ci este mai ales națională.

„Unificarea legislațiunii înseamnă, în ultima analiză, expresia unificării unui popor și înseamnă mai mult decât atât, sinteza devenirii istorice a unei epoci din viața unui popor. Lipsa de unificare duce în mod fatal la lipsa de armonie, la conflict între diversele legi existente în diferitele provincii, la creațiunea sporadică și fără nici o justificare reală a unui drept inter-provincial. Dar nu numai atât: lipsa de unitate a legislației duce în mod fatal la lipsa de unitate a Statului și mai ales la neîncrederea pe care o au guvernantii față de autoritatea Statului”. (C. Hamangiu, Curierul Judiciar, 1931, numărul jubilar, pag. 6).

Idea extinderii codurilor din Vechiul Regat a trebuit să fie părăsită. „Dacă ar fi fost un moment prelungit pentru extinderea legislațiunii noastre, — observă d-l Nic. G. Vrăbiescu — acel moment ar fi fost imediat după unire. Dar azi după doisprezece ani dela unire, a veni cu o simplă extindere în locul unificării atât de mult așteptate, înseamnă a înlocui o speranță cu o profundă deziluzie. Mai înseamnă și altceva, anume că ne dăm singuri un certificat puțin măgulitor, acela că ne-am dat seama după zadarnice eforturi, că în această țară nu există oameni în stare să ducă la bun sfârșit revizuirea le-

gislațiunilor existente". (*Curierul Judiciar*, 1931, pag. 534.

Știința dreptului procesual civil — atât de neglijată de autorii francezi — a luat în ultimul secol, o dezvoltare remarcabilă.¹⁾

Autorii proiectului nu puteau să ignoreze rezultatele obținute în această materie de doctrina germană și de eforturile admirabile ale tinerei școli italiene. Deci, pentru ca noul cod să fie un adevărat factor de progres, Consiliul Legislativ a trebuit să se folosească nu numai de legiuirile în vigoare la noi (codul de procedură român, maghiar și austriac), dar și de operele legislative din Apus (indeosebi de codul german).

Acest fel de a lucra, a provocat un resentiment în spiritele unor juriști din Vechiul Regat, cari fie din cauza aversiunii față de legislația provinciilor alipite, fie din cauza noutății principiilor introduse în proiect, ar fi preferat să-l vadă vechiul cod român revizuit numai parțial.

Iată cum își arată decepția d-l Gh. Cotescu, directorul revistei „Gazeta Tribunalelor” (no. 8 din 1933):

„Comisiuni și paracomisiuni, compuse în bună parte din personaje cari acum apar drept capacități de nediscuțat, puse să ne așeze și să ne cimenteze sufletul și viața, muncesc, se agită și toamnă în texte toată știința de care sunt capabili.

Cinste lor.

Această muncă și aceste lumini, ne vor da siguranța zilei de mâine.

Așa vrea cârmuirea de azi.

Un lucru însă nu trebuie uitat:

Că suntem o țară latină și apoi că spiritul latin ne-a ținut și ne ține și că tot acest spirit ne-a unit.

Știm, e greu de rupt cu trecutul, cu obiceiurile, cu cecece am învățat. Dar nu mai este vorba de noi cei de azi, e vorba și de urmașii noștri. Noi nu cerem însă prin aceasta sacrificii și concesii dela frații noștri desrobiți, noi cerem înțelegere. Nu prin faptul că suntem miezul în jurul căruia trebuie să militeze supuse toate energiile, cerem să domine *spiritul latin*, ci pentru că acest spirit este specificul rasei noastre și tot ce s'ar face în contra lui se răsbună și se răsbună groaznic.

Nu spunem că legile maghiare, germane sau rusești, cari au cârmuit până acum ținuturile alipite, nu au fost sau nu sunt bune, precum nu putem spune nici de legile engleze sau cele japoneze că sunt rele.

Dar ce avem noi comun cu ele!?”

Ce avem noi comun cu ele? Iată întrebarea la care ne-am propus să dăm un răspuns.

„Ideia de drept național tinde să dispară pe măsură ce trece vremea, spre a tinde către un drept așezat pe principiile cele mai echitabile și juridice, cari

1) „Sur le terrain de la procédure civile, la doctrine française n'avait guère évolué depuis la première moitié du XIX-e siècle, elle n'avait su rajeunir ni ses méthodes ni ses conceptions, elle demeurait à l'écart du grand courant scientifique qui s'était manifesté dans d'autres pays, notamment en Allemagne, à la fin du XIX-e siècle et au début du XX-e”.

H. Vizioz: *Observations sur l'Etude de la Procédure civile*, pag. 10).

prin forța lucrurilor devin *universale*” (*Nic. G. Vrăbescu, Curierul Judiciar*, 1931, pag. 531). Intr'adevăr: „noile coduri ce s'au întocmit și ce continuă să se întocmească, nu sunt propriu zis nici coduri originale adică naționale, nici coduri germane, nici coduri franceze, întrucât ele sunt opere de contopire a principiilor de drept pe cari sunt așezate diferite instituțiuni, indiferent dacă principiul a fost înscris pentru prima oară în codul civil francez sau cel german. În aceste condițiuni noul cod este un cod eclectic, prin urmare prin forța lucrurilor, superior chiar codurilor din cari a purces” (*ibid.*).

Acest adevăr este exprimat și mai plastic de marele jurist Jhering, în celebra sa lucrare *L'esprit du droit romain*: „Prosperitatea unui popor se compune dintr'o succesiune neîntreruptă de elemente străine. Limba, arta, moravurile, civilizația întregă, într'un cuvânt individualitatea sau naționalitatea sa, este — întocmai ca organismul fizic și intelectual al individului — produsul nenumăratelor acțiuni exercitate de lumea exterioară sau de împrejurări făcute dela aceasta... Și numai dreptul să fie sustras dela această lege generală a civilizației? Acela care vrea să ne împiedice de a adopta legile și instituțiile străine, ar trebui de asemenea să ne oprească de a primi orice alt produs al civilizației străine. Ar trebui să meargă până acolo, încât să voiască să șteargă chiar influența ce studiul antichității a exercitat asupra civilizației moderne”. (Vol. I, pag. 8-9).

A ne izola între barierele dreptului nostru pozitiv, și a căuta să rezolvim probleme juridice bazate exclusiv pe elementele dreptului național, atunci când aceste probleme au fost rezolvate într'un mod magistral de altă drepturi, înseamnă să ridicăm un zid chinezesc în jurul nostru și să ne tăiem orice posibilitate de progres. De sigur că aceeaș eroare am săvârși-o dacă ne-am inspira în mod exclusiv din dreptul și legislația unui singur popor:

„Nu cultura superioară a unei națiuni — spune marele nostru filosof V. Pârvan — ci cultura a cât mai multor națiuni are a ne interesa. O exclusivitate a inspirației noastre prin Franța, ne-ar duce — *prelupețită vrea mult — la situația intolerabilă de colonie franceză*”. (Idei și forme istorice, 1920).

O instituție juridică, oricare ar fi originea ei, se impune prin valoarea ei intrinsecă, iar adoptarea ei nu poate fi o chestie de naționalitate; ea este o chestie de pură oportunitate. Orgoliul național nu i-a împiedecat pe germani să recepționeze dreptul roman; de ce am fi împiedecați noi ea, lăsând la o parte sursa predilectă de inspirație, să adoptăm anume instituțiuni juridice din dreptul german sau chiar maghiar, dacă aceste instituțiuni sunt de o valoare incontestabilă, iar necesitățile vieții practice reclamă introducerea lor.

Jhering este incontestabil unul din geniile universale, însă ființa lui întregă poartă semnele evidente ale națiunii germane. Totuși mândria națională nu l'a oprit pe Fr. Geny sau pe E. Picard ca, inspirându-se din admirabila operă a lui Jhering, să continue cercetările acestuia spre a îmbogăți cultura juridică universală prin operele lor.

Orgoliul național nu i-a împiedecat pe juriștii italieni să exploateze rezultatele obținute de autorii

germani și să urmeze direcția ce aceștia au imprimat studiului dreptului procesual civil. „*Din elevi, ei au devenit maieștri*” — constată cu drept cuvânt H. Vizioz (op. cit. pag. 25). În 1904 Kohler a afirmat, fără să poată fi contrazis, că o știință a dreptului procesual civil nu există decât în Germania. „Astăzi influența școlii italiene se afirmă egală, dacă nu chiar superioară aceleia a școlii germane”. (H. Vizioz op. cit.). Autorii italieni urmând această lege universală a civilizației, au dat, prin geniul lor latin, o strălucire nouă dreptului procesual, și cea mai prețioasă contribuție culturii juridice universale.

De aceea Consiliul Legislativ, folosindu-se de operile legislative din Apus și între acestea îndeosebi de codul de procedură civilă german, austriac și maghiar — recunoscute ca cele mai bune legi de procedură de chiar autorii francezi (Tissier, Japiot, Morel, etc.) — nu au făcut altceva, decât să asigure rezultatele obținute de știința juridică, după legea universală a civilizației, asigurând astfel viitorului cod român un loc de frunte între legislațiile contemporane și, mai pre sus de toate, înzestrând țara cu o instituție modernă, care va fi un important factor de prosperitate.

Iată, deci, ce avem noi comun cu aceste coduri străine, cu aceste concepții nemțești și maghiare.

În ce privește grija, că prin adoptarea instituțiilor germane și maghiare va dispărea *spiritul latin* împământenit prin codurile franceze, ea este de asemenea cu totul nejustificată.

Aceia cari își manifestă regretul pentru pretinsa înlăturare a spiritului latin, nu trebuie să uite că instituțiile procedurale ale Vechiului Regat sunt în întregime străine de acest spirit, că ele în realitate sunt împrumutate din vechiul drept germanic și că instituțiile moderne din dreptul german, departe de a fi produsul geniului germanic, sunt instituții de drept roman, a căror latinitate nu se poate contesta.

Practicienii au fost întotdeauna adversarii oricărei reforme. Aceia însă, cari nu s'au mărginit la cunoașterea mecanică a regulilor de drept, pe cari sunt chemați să le aplice și cari pentru cunoașterea temeinică a acestor reguli au făcut studii de drept comparat, recunosc unanim adevărul stabilit de dl prof. Chiovenda, ilustrul procesualist italian, în conferința ținută la Facultatea de drept din București în ziua de 26 Mai 1932. *Ideia romană* — spune d-sa — este sufletul și viața procesului civil modern. Istoria procedurii, la popoarele moderne se rezumă într-o lentă reîntoarcere la ideea romană. Doctrinii germane i se datorește în primul rând renașterea ideii române, ea este aceia care ne-a arătat drumul spre dreptul roman. Și dacă ne întrebăm, care dintre codurile aflate în vigoare astăzi se apropie mai mult de spiritul roman, va trebui să răspundem fără ezitare, că acesta este codul de procedură civilă german. Din contră, *codul de procedură napoleonică este o lege care în liniile sale principale a rămas germanică*. Guvernul francez a fost bine inspirat când a decis păstrarea în vigoare a codului de procedură german în provinciile anexate. Este o mare eroare a crede — continuă d-sa — că procedura civilă franceză este o lege latină. S'a întâmplat adesea să văd profani, și chiar juriști, surâzând de mirare și neîncredere, când — la obiectivitatea lor că atribui prea mare importanță doctrinei

germane și codului căreia i-a dat naștere — le răspundem că prin aceasta fac cea mai bună propagandă romanistă și naționalistă”. (Pand. Rom. 1932, IV, 313 și Rivista di diritto processuale civile, 1932, I, 316).

În Italia revizuirea codului de procedură civilă de asemenea a întâmpinat oarecari rezistențe. Dar nimeni nu s'a găsit să afirme că profesorul Chiovenda ar fi un „frate desrobit”, care crescut sub stăpânirea austro-maghiară a fost silit să învețe principiile unei legislațiuni străine, de dragul cărora a uitat că Italia este o țară latină...

Principiile fundamentale ale proiectului de procedură civilă, întocmit de Consiliul Legislativ, sunt adoptate într'adevăr din codul german, ele însă sunt principii romane. Codul de procedură civilă din Vechiul Regat are la bază o concepție individualistă. Procesul este considerat ca un **duel judiciar**, în care părțile își fixează ele înșile momentul luptei și în care părțile luptă cu mijloacele de cari dispun, — fără nici o intervenție din partea judecătorului — căutând fiecare să profite de greșelile celeilalte părți, spre a obține astfel câștig de cauză. Sistemul nulităților din această procedură furnizează mijloace suficiente pentru ca dibăcia părților și a reprezentanților lor să decidă soarta procesului. Este aceeași concepție care a dominat procesul civil germanic. Singura deosebire este că spada s'a înlocuit cu textele de lege: pe când odinioară dreptatea se acorda aceluia care era mai bun mânuitor al spadei, astăzi se acorda aceluia care este mai istet în mânăuirea articolelor de lege. Forma s'a schimbat numai, principiul a rămas același. Studiul procedurii se rezumă la cunoașterea tacticii de atac și apărare.

Din contră, în procedura romană, astfel cum a fost organizată în epoca clasică a dreptului roman, iurisdicțiunea era considerată ca o funcțiune publică. Scopul procesului era realizarea dreptului. Deci soluțiunea litigiilor nu putea să depindă de istetimea părților, judecătorul nu putea să rămână pasiv în instruirea și conducerea procesului; el trebuia să intervină spre a asigura egalitatea părților în justiție și triumful dreptății. Principiul concentrării procesului, a nemulocirii, concepția lucrului judecat, libertatea probelor și a convingerii judecătorului, sistemul termenelor (justificarea — în întregul restituție), etc., pe cari le găsim în codul de procedură civilă german, sunt toate principii și instituțiuni juridice pe cari dreptul modern le-a împrumutat din dreptul roman.

Popoarele rămase în urma dispariției imperiului roman nu au fost destul de coapte, pentru a primi acest tezaur: a trebuit să treacă secole, pentru ca ele să parvină la gradul de civilizație și maturitate spre a înțelege necesitatea adoptării acestor instituțiuni. Popoarele anglo-saxone au înțeles acest lucru de mult, noi însă continuăm și astăzi să rezistăm, în credința că cultivăm spiritul latin.

Înceind aceste observațiuni, nu putem să ne ascundem regretul, că redacției proiectului de procedură civilă nu au găsit oportun să adote aceste principii într-o măsură mai largă. Sistemul probelor legale și îndeosebi prohibițiunea probei testimoniale figurează în proiect ca un vestigiu al dreptului germanic. În această privință credem că s'ar putea face obiecțiuni serioase proiectului de procedură civilă.

Dar a denunța ca periculoasă tendința redactorilor de a introduce în legislațiunea română concepții nemțești și maghiare, este o acțiune pe care trebuie să o desaprobe în primul rând aceia, cari consideră unificarea legislațiunii ca o chestie națională.

Unificarea astfel cum este pregătită de Consiliul Legislativ nu este „triumful curentului ardelean”; este *triumful spiritului latin*.

SABIN MOLDOVAN
Judecător la Trib. Arad

TRIBUNALUL ILFOV S. III a CIV. COR.

Audiența dela 29 Noembrie 1932

Președinția d-lui HARITON UDREA, Judecător
Ministerul de Industrie cu Sindicatul agricol Ilfov și a.
Sentința civilă No 1348

Obligația de a plăti în aur. Restricții. Valută străină. Procurare. Obligație valabilă. Modificarea regimului de export. Angajamente anterioare. Menținerea lor. Cauză penală. Execuție. Alegerea creditorului.

1) *In afară de restricția privitoare la debitorii antebelici și de aceia privitoare pe Banca Națională, care nu mai era obligată să ramburseze în aur biletele ei, obligația de a plăti în aur era valabilă când părțile au convenit în Februarie 1920.*

O convenție a Statului cu un particular, pentru procurarea de valută străină, era valabilă, fiindcă Statul pentru aprovizionare și refacerea economică, avea nevoie de valută, și ceea ce putea Statul să-și procure singur, putea să convină și cu particularii, ca aceștia să-i procure valuta.

2) *Față de decretul-lege publicat în Mon. Oficial din 18 Aprilie 1920, care a menținut angajamentele anterioare privitoare la export, convenția de procurare de valută încheiată anterior și a menținut efectul și sub regimul, care nu mai cerea pentru export procurarea de valută.*

3) *Este la latitudinea creditorului, să ceară sau executarea obligației principale, sau executarea clauzei penale.*

Tribunalul.

Asupra acțiunii introduse de către Ministerul de Industrie și comerț prin cererea înreg. la no. 12715 din 1924, contra Băncii Agricole, Soc. Anon. prin reprezentanții ei legali, cu sediul în București, str. Lipsani No. 1, cum și asupra modificării acțiunii prin cererea înreg. la no. 40058 din 1924, prin care Ministerul de industrie și comerț pretinde în afară de Banca Agricolă, să i se plătească și de către Sindicatul Agricol Ilfov prin reprezentanții săi legali, împreună cu Sindicatul Agricol Ialomița și Sindicatul Agricol Vlașca, suma de 275.909,70 fr. francezi, valută datorată; suma de 61.933,35 fr. francezi, comision de 2 la sută, datorat, cum și cheltueli de judecată.

Văzând și cererea de chemare în garanție făcută de Banca Agricolă, prin petiția înreg. la No. 44461 din 1927, contra Sindicatelor Agricole Ilfov, Ialomița și Vlașca.

Văzând și cererea de chemare în garanție făcută de Sindicatul Agricol Ilfov, Ialomița și Vlașca prin petiția înreg. la no. 44461 din 1927, contra Băncii Agricole, Banca Sindicatului Agricol Ilfov și Ialomița, prin reprezentanții lor legali.

Având în vedere actele din dosar, susținerile părților și concluziunile scrise depuse.

Având în vedere că reclamantul, Ministerul de Industrie și comerț, prin acțiunea introdusă și modificarea ei, a cerut să fie obligate Sindicatul Agricol Ilfov, Ialomița și Vlașca, cum și Banca Agricolă, ca garantă, la plata sumei de lei 275.909,70 fr. francezi, ca valută datorată și suma de 61.933,35 fr. francezi, comision de 2 la sută; că aceste

sume sunt datorate de Sindicate în urma autorizației date de Minister în 1920, ca sindicatele să exporteze o cantitate de 500 vagoane rafiță; că Statul având nevoie de valută străină, sindicatele s'au obligat să-i procure această valută, în schimbul oferirii din partea Ministerului de industrie și comerț a sumei de 1,50 lei pe francul francez, până la concurența sumei de 3.250.000 fr. fr., ce reprezintă valuta pentru autorizația de export a 500 de vagoane de rafiță; că, deasemenea Sindicatele mai trebuiau să plătească un comision de 2 la sută franci francezi pentru vagoanele de rafiță exportate; că Banca Agricolă a garantat aceste plăți prin scrisoarea din 2 Martie 1920; că Sindicatele cu autorizația de export no. 560 din 1920, au exportat cantitatea de 200 vagoane rafiță, plătiind valuta datorată și comisionul; că din autorizația de export no. 559 din 1920, pentru 300 vagoane rafiță, Sindicatele au exportat 238 vagoane și 2052 kgr., rămânând acestea să mai plătească Ministerului suma de lei 275.909,70 valută în fr. fr. și suma de 61.033,35 comision de 2 la sută; că Ministerul de industrie și comerț a susținut, că și-a dovedit acțiunea sa cu actele depuse și susținerile din instanță, cerând în consecință admiterea acțiunii cu cheltueli de judecată.

Având în vedere că părțile Banca Agricolă a susținut că Ministerul nu a dovedit, că s'a exportat vreo cantitate de rafiță.

Că în orice caz, convenția între Sindicat și Minister, ca și garanția dată, sunt nule, fiindcă față de regimul legal monetar în vigoare la data convenției, o plată nu se putea face în valută străină, ci numai în monedă națională.

Că dacă nu se primește această apărare, Banca Agricolă, a cerut să i se admită cererea de chemare în garanție, pentru ca Sindicatul să fie obligat să-i plătească Băncii Agricole, ceea ce aceasta va fi obligată să-i plătească Ministerului, în limitele scrisorii de garanție, fiindcă de autorizațiile de export au beneficiat Sindicatele, iar Banca Agricolă a fost numi o garantă.

Că, în ceea ce privește cererea de chemare în garanție, făcută de Sindicate, Banca Agricolă a cerut să fie respinsă, fiindcă Sindicatele nu dovedesc, că i-a cedat Băncii Agricole autorizația de export.

Având în vedere că părțile, Sindicatele Agricole Ilfov, Ialomița și Vlașca, și-au însușit concluziunile Băncii Agricole, în ceea ce privește respingerea acțiunii Ministerului.

Că, Sindicatele au mai adăugat, că exportul nu s'a putut face până la 20 Aprilie 1920; că după această dată s'au desființat taxele de export; că Ministerul nu mai putea să ceară după această dată valuta și comisionul, fiindcă după 20 Aprilie 1920, este lipsită de cauză juridică, pretenția Ministerului.

Că, dacă nu se admit concluziunile Sindicatelor, acestea au cerut să fie obligată Asociația Băncilor Sindicatelor să plătească Sindicatelor, sumele ce acestea vor plăti Ministerului de Industrie și Comerț, fiindcă Asociația Băncilor a făcut exportul.

În subsidiar, Sindicatele au cerut proba cu martori pentru a stabili că Asociația Băncilor a făcut exportul.

Având în vedere și susținerile făcute de Banca Sindicatului Agricol Ilfov, prin care cere respingerea cererii de chemare în garanție, făcută de Sindicate,

Având în vedere că acestea fiind susținerile părților, urmează să examinăm chestiunile discutate.

Având în vedere că după război, în vederea aprovizionării și a refacerii economice a țării, Statul a căutat să-și procure valută străină; că Ministerul de industrie și comerț, în urmărirea acestui scop, elibera permise de export, în schimbul obligării exportatorului de a procura statului valută străină, la un curs fixat de serviciul de control al valutei; că o asemenea convenție a avut loc și între Sindicatele Agricole și Ministerul de industrie și comerț; că în schimbul autorizației de a exporta 500 vagoane rafiță, Sindicatele s'au obligat să-i procure Ministerului 3.250.000

fr. fr. pe cursul de 1.50 lei francul francez; că tot pentru autorizația de export Sindicatele s'au obligat să plătească un comision de 2 la sută în fr. fr.; că această obligație a Sindicatelor, a fost garantată de către Banca Agricolă, prin scrisoarea de garanție depusă de Sindicate la Minister, odată cu petiția prin care acestea cereau eliberarea permiselor de export; că Ministerul de industrie și comerț a eliberat Sindicatelor permisul de export no. 559 pentru 300 vagoane rapiță și permisul no. 560 pentru 200 vagoane rapiță; că acest din urmă permis a fost executat în totul de Sindicat, exportându-se cele 200 vagoane de rapiță și plătindu-se valuta datorată cum și comisionul; că din permisul no. 559, Sindicatele au exploatat 238 vagoane rapiță 2.052 kgr., rămânând acestea să mai plătească 275.909,70 fr. fr., valută datorată și 61.033,35 fr. fr., comision; că rezultă că s'a făcut exportul acestei cantități, din petiția Sindicatelor din 24 Februarie 1920, adresate Ministerului de Industrie și Comerț; că suma datorită rezultă din aceeași petiție, prin care Sindicatelor arată că au depus 498.257,20 fr. fr., pe când valuta pentru rapița exploatată era de 774.166,90 fr. fr.; că deci din cele expuse se stabilește convenția părților și suma datorată de părțile.

Că stabilindu-se aceasta, urmează a se examina obiecțiunile făcute de părțile și anume: 1) dacă obligația de a procura valută în fr. fr., este nulă față de decretul lege din 26 Febr. 1919, care a suspendat obligația Băncii Naționale, de a rambursa biletele, în aur; 2) dacă mai exista cauză juridică în momentul când se făcea exportul, prin schimbarea regimului de export și al 3-lea dacă Banca Agricolă pe baza unei clauze din scrisoarea ei de garanție, în care se spune că dacă valuta n'a fost cedată Ministerului în termen de 60 zile, Banca, se obliga să verse o sumă în lei egală cu de două ori contra valoarea valutei, poate să beneficieze de această clauză.

Considerând că la obligația de a plăti în aur două restricții au venit la noi; prima restricție a venit prin legea din 21 Decembrie 1916; ea a avut de scop să protejeze pe debitorii ante-belici, de a plăti în aur; a doua restricție a venit prin decretul-lege din 26 Februarie 1919; acest decret lege nu mai privea pe debitori, ci pe Banca Națională care nu mai putea să fie obligată ca să facă rambursarea în aur, când i se prezentau în acest scop biletele Băncii; că afară de aceste restricții, obligațiile de plată în aur și-au păstrat valabilitatea lor.

Considerând că în afară de aceasta, procurarea de valută era o necesitate a Statului; într'adevăr, atât pentru aprovizionare, cât și pentru refacerea economică, Statul trebuia să aibă la îndemână valuta, cu care plătea obiectele necesare aprovizionării sau refacerii economice a țării; că Statul ar fi putut să-și procure singur valuta; că ceea ce putea să-și procure Statul singur, el putea să convină și cu particularii, că aceștia să-și procure valuta; că putându-se deci conveni la aceasta, obiecțiunea părților, prin care se susține că nu se putea conveni asupra procurării de valută străină, se găsește nefondată.

Având în vedere că convenția încheiată după cum s'a arătat, a fost valabil încheiată în Februarie 1920; că în momentul când s'a executat această convenție, regimul exportului cerealelor a fost schimbat; că pentru cei cari au căpătat permise de export după data de Aprilie 1920, aceștia nu mai erau obligați să procure Ministerului de Industrie și Comerț valută străină, că s'a susținut de părțile, că nici ele nu mai pot fi obligate la valută, devenind fără cauză obligația lor, prin schimbarea regimului de export.

Considerând că valabilitatea angajamentelor anterioare privitoare la export au făcut obiectul unei dispoziții din Decretul-lege no. 1573, publicat în Monit. Oficial din 18 Aprilie 1920; că după art. 10 din acest decret-lege, aceste angajamente și după Aprilie 1920 urmau regimul în vigoare anterior acestui decret-lege; că față de aceste dispoziții con-

venția de procurarea de valută, făcută anterior, rămâne în ființă, chiar dacă pe viitor cei cari exportau nu mai aveau obligații la procurarea de valută; că stabilindu-se acestea, și a doua obiecțiune a părților se găsește nefondată.

Considerând că angajamentul din scrisoarea de garanție a Băncii Agricole, că dacă în termen de 60 de zile dela exportarea rapiței, nu i-a fost procurată Ministerului valuta, Banca Agricolă se obligă să-i verse o sumă egală cu de două ori contra valoarea acesteia, constituie o clauză penală; că în cazul clauzei penale, după art. 1068 cod. civil, creditorul este în dreptul lui de a cere, sau executarea clauzei penale, sau executarea obligației principale; că în speța de față, Ministerul a cerut execuția obligației principale; că față de această cerere, Banca Agricolă nu poate pretinde să fie executată clauza penală; că deci și această susținere se găsește neîntemeiată.

Că înlăturându-se obiecțiunile părților, iar din cele expuse stabilinduse că reclamantul și-a dovedit acțiunea, în cazul acesta acțiunea urmează să fie admisă astfel cum a fost formulată.

Având în vedere că privitor la cererea de chemare în garanție făcută de Banca Agricolă, din cele arătate mai înainte se stabilește că Banca Agricolă numai a garantat procurarea de valută, de către Sindicate, și plata comisionului; că beneficiarele exportului au fost Sindicatele; că prin obligarea Băncii Agricole alături de Sindicate, cererea de chemare în garanție a Băncii Agricole se găsește întemeiată, urmând să fie obligate Sindicatele Agricole Ilfov, Ialomița și Vlașca, să-i plătească Banca Agricolă, ceea ce aceasta va plăti Ministerului de Industrie și comerț.

Având în vedere și cererea de chemare în garanție făcută de Sindicatele Agricole Ilfov, Ialomița și Vlașca.

Având în vedere că Sindicatele au susținut, că din scrisoarea din 1 Martie 1920, se constată că Banca Agricolă, Banca Sindicatelor Agricole Ilfov și Ialomița, au făcut ofertă, ca să exporteze ele rapița; că această ofertă, s'a acceptat de Sindicate și exportul a fost făcut de Asociația Băncilor; că rezultă acest lucru și din scrisoarea Băncii Sindicatului Agricol Ilfov din 5 Iulie 1922; că dacă nu se stabilește aceasta, în subsidiar Sindicatele au cerut admiterea probei cu martori.

Având în vedere că scrisoarea din 1 Martie 1920, constituie numai o ofertă din partea Sindicatelor; că nu se constată că această ofertă a fost acceptată de Asociația Băncilor; că scrisoarea din 5 Iulie 1920 este adresată numai către Sindicatul Agricol Ialomița și din ea nu rezultă că bonificația arătată în scrisoare se referă la exportul rapiței pentru care Ministerul a cerut valuta.

Că în ceea ce privește proba cu martori și ea urmează a fi respinsă față de recunoașterea Sindicatelor prin petiția adresată Ministerului de Industrie la 24 Febr. 1930, că Sindicatele au făcut exportul.

Că respingându-se proba cu martori, se respinge și cererea de chemare în garanție.

Pentru aceste motive, Trib. admite acțiunea, etc.

(ss) **Hariton Udrea, Paul Moscu.**

TRIBUNALUL ILFOV S. III-a CIV. COR

Audiența dela 7 Februarie 1933

Președenția d-lui T. BOERU, Judecător de sedință

Malei Vasilescu și alți cu Minodora Vasilescu

Sedința Civilă No. 196

Testament. Substituțiune fidei-comisară. Expresiu-nea „dorese ca după moartea mea imobilul să rămână soției mele în plină proprietate, iar după moartea ei fraților și surorii mele” constituite o substituțiune fidei-comisară.

Substituțiunea fidei-comisară cuprinde două libera- lități succesive, având ca obiect acelaș drept către doi beneficiari din care primul numit grevatul, e benefi- ciar în primul rând cu sarcina de a noastră drentul

transmis și de a-l lăsa la moartea lui către al doilea beneficiar, numit chematul, care culege dreptul transmis prin moștenire dela primul rânduit, însă în puterea voinței inițiale a dispunătorului, așa că substituțiunea fidei-comisară constituie cu privire la dreptul transmis o ordine succesorală.

Când într'un testament se spune „doresc ca după moartea mea, imobilul să rămână soției mele în plină proprietate, iar după moartea ei fraților și soriei mele”, această expresiune, doresc neputând avea decât o singură interpretare, aceea de a institui succesoare pe soție și apoi după moartea ei pe frați și sora testatorului, testamentul cuprinde o substituțiune fidei-comisară și ca atare este nul.

Tribunalul,

Având în vedere acțiunea înregistrată la no. 45655 din 1932 și intentată de Matei Vasilescu și Ralița Vasilescu, în calitate de ascendenți, rezervatari al defunctului lor fiu Vasile N. Vasilescu, cât și Dumitru M. Vasilescu, Ilie M. Vasilescu, Alexandrina Cristescu, născută Vasilescu; Gheorghe M. Vasilescu, Niculae M. Vasilescu și Matei Vasilescu ca administrator legal al minorului său fiu Alexandru M. Vasilescu, în calitate de frați și soră cu defunctul Vasile M. Vasilescu, toți cu domiciliul ales la d-l avocat Alex. E. Lăzărescu, din București, str. Principatele Unite no. 42, contra părții Minodora Vasilescu, din București, str. I. C. Bibicescu no. 6 pentru ca contradictoriu cu dsa să se pronunțe nulitatea integrală a testamentului olograf făcut de defunctul Vasile M. Vasilescu cu data de 23 Mai 1932.

Având în vedere actele dela dosar și concluziunile orale și scrise depuse de părți, din care în fapt rezultă următoarele:

La 15 Iulie 1932, încetează din viață Vasile M. Vasilescu. Cu aproape o lună înainte de deces, adică la 23 Mai 1932, V. M. Vasilescu lasă un testament atacat în nulitate în baza art. 803 c. civ., deoarece ar cuprinde o substituțiune fidei-comisară prohibită de lege.

Cuprinsul atacat în nulitate, al testamentului este următorul:

„Subsemnatul V. M. Vasilescu, domiciliat în str. I. G. Bibicescu No. 6 București, sănătos și liber pe voința mea, doresc ca după moartea mea, imobilul din susmenționata stradă să rămână soției mele iubite și devotate, Minodora Vasilescu, în plină proprietate, iar după moartea ei fraților și surorii mele”.

Considerând că substituțiunea fidei-comisară cuprinde două liberalități succesive, având ca obiect același drept către doi beneficiari din care primul numit **grevatul**, e beneficiar în primul rând cu sarcina de a păstra dreptul transmis și de a-l lăsa la moartea lui către al doilea beneficiar, numit **chematul**, care culege dreptul transmis prin moștenire dela primul rânduit, însă în puterea voinței inițiale a dispunătorului, așa că substituțiunea fidei-comisară constituie cu privire la dreptul transmis o ordine succesorală.

Având în vedere că din cuprinsul testamentului lui V. M. Vasilescu, cuvântul **doresc** constituie expresiunea voinței categorice a defunctului, prin care se instituie moștenitoare Minodora Vasilescu, iar după moartea ei sora și frații testatorului.

Considerând că verba **doresc** neavând decât o singură noțiune și deci o singură interpretare, testamentul cuprinde o substituțiune fidei-comisară în care soția Minodora Vasilescu, este grevată, iar sora și frații testatorului sunt chemații, testamentul este nul și acțiunea urmează să fie admisă.

Pentru aceste motive, Tribunalul admite acțiunea intentată, etc.

(ss) T. Boeru, C. Râmniceanu.

NOTA. — În fapt: La 15 Iulie 1932, încetează din viață Vasile M. Vasilescu, în urma unei maladii grave, care îl imobilizează mai bine de un an în pat.

Cu aproximativ o lună înainte de deces, adică la 23

Mai 1923, V. M. Vasilescu, lasă un testament într'ou cuprindere foarte restrânsă și care testament este atacat în nulitate, în baza art. 803 cod. civ., deoarece cuprinde o substituțiune fidei-comisară prohibită de lege. Iată într'adevăr cuprinsul atacat în nulitate al sus vorbitului testament: „Subsemnatul V. M. Vasilescu, domiciliat în str. I. G. Bibicescu, no. 6, București, sănătos și liber pe voința mea, doresc ca după moartea mea, imobilul din sus menționata stradă, să rămână soției mele iubite și devotate, Minodora Vasilescu, în plină proprietate, iar după moartea ei, fraților și surorii mele”.

Urmează așa dar să încadrăm dispozițiunile de mai sus în spiritul prescripțiilor legale și să învederăm că această dispoziție de ultimă voință cuprinde în chip netăgăduit o substituțiune fidei-comisară.

Substituțiunea fidei-comisară, cuprinde două liberalități succesive, având de obiect același drept, către doi beneficiari din cari primul numit **grevatul** sau **rânduitul** nu mai e un simplu mandatar, ci e beneficiar în primul rând cu sarcina de a păstra dreptul transmis și de a-l lăsa la moartea lui către al doilea beneficiar, numit **chematul** sau **subrânduitul**, care culege dreptul transmis prin moștenire dela primul rânduit, însă în puterea voinței inițiale a dispunătorului, așa că substituțiunea fidei-comisară constituie cu privire la dreptul transmis, o ordine succesorală.

Aplicate aceste principii la speța noastră, constatăm că substituțiunea fidei-comisară rezultă în mod neîndoios din testamentul atacat, în care se stipulează o prima instituire de legatară universală în persoana d-nei Minodora Vasilescu numită **grevata** și a doua ordine succesorală după moartea acesteia în beneficiul fraților și surorii defunctului.

Deasemenea rezultă din testament ca imobilul să rămână în plină proprietate soției și același imobil să rămână după moartea soției, fraților și soriei.

Cauza impulsiv și determinantă a defunctului apare din act gratificarea cât mai completă a soției sale, iar după moartea acesteia instituirea unei ordine succesorală în persoana fraților și a surorii, dincolo și peste drepturile ascendenților rezervatari.

În spiritul acestei impulsii urmează ca să se analizeze deci cuprinsul testamentului „uno contextu”.

Matei Cantacuzino, în tratatul său la pag. 330 zice: „e inutil și primejdios de a descompune, după cum fac autorii, diversele elemente cuprinse în formula constituțivă a substituțiunii fidei-comisare. E mai sigur de a privi fiecare caz concret în lumina formulei întregi una și nedespărțită”.

S'ar putea însă ridica două obiecțiuni acțiunii în nulitate.

În fapt: că în speță testatorul își exprimă numai o dorință ca după încetarea din viață a grevatei, averea să rămână fraților și surorii sale.

În drept: că art. 803 cod. civ., obligă pe grevat să conserve și să remită la o atreia persoană legatul lăsat.

Ambele obiecțiuni sunt însă nefondate în cazul nostru.

În prim rând, instanța, are facultatea în suverana sa apreciere să cântărească la justa lor valoare, expresiunile liber întrebunțate de testator.

Dreptul nostru modern nu cunoaște formule sacramentale. Cuvintele și termenii întrebunțate într'un testament servesc numai de îndreptar judecătorului pentru a descoperi adevărata intențiune a defunctului.

În testamentul speței de față, cuvântul de **doresc** constituie expresiunea unică și maximă a defunctului.

Cuvântul de **doresc** servește de fundament instituirii legatariei universale și este pentru aceasta cât și

pentru defunct, tot testamentul, „caput at finium totius testamenti”.

În baza cărei logici de drept s'ar putea pretinde că noțiunea de *doresc* să fie valabilă numai cu privire la instituirea grevatei și să nu folosească în raport cu drepturile chemaților.

Dilema juridică în speță e de neînvinș: a) sau cuvântul de *doresc*, ia afirmarea unei voințe categorice din partea defunctului și atunci ne aflăm în plină substituțiune fideicomisară sau b) cuvântul *doresc* nu îndeplinește această comisiune și atunci drepturile legatarii universale sunt periclitate „ipso facto”.

Planioł, în vol. III din Dreptul civil, sub no. 3265 cu ocazia definirii substituțiunii fideicomisară spune:

„Sous une forme plus pratique, on peut dire, que la substitution traduit *le désir* chez celui qui donne ou qui legue, de regler non seulement sa propre succession, mai celle de ses donataires ou légataires du moins quant aux biens qu'il leur transmet, et d'en déterminer lui-même la dévolution par hérédité à l'avenir”.

Planioł, vorbește cu privire la substituțiuni despre dorința defunctului, care nu se poate despleti de elementul de ultimă voință și care constituie pur și simplu o expresiune sinonimă.

Nu se poate deci susține că testamentul trebuie să cuprindă expresiunea formalistă de a „conserva și remite” bunurile legate.

Aubry et Rau, în cursul său de Drept civil, adnotat de profesorul E. Bartin, vol. XI, paragr. 694 pag. 208, lămurește până în cele mai mici amănunte chestiunea privitoare la obligațiunea grevatului de a conserva și remite.

În testamentul speței de față defunctului dispune ca imobilul să rămână soției, iar după moartea ei fraților și surorii.

Un singur verb comun la două operațiuni succesive. Cum s'ar putea explica intrarea fraților și surorii în proprietatea imobilului, dacă soția n'ar avea în mod implicit și corelativ obligația de a păstra. Ideia ca un lucru să rămână este echivalentă cu noțiunea de a conserva.

Dacă soția ar încerca din timpul vieții să înstreinez imobilul în chestiune, ea s'ar expune la anularea legatului, la revocarea lui, pentru inexecutare de sarcini, pe baza art. 830 și 930 din cod. civ., deoarece din moment ce ar înstrăina imobilul din timpul vieții, ar face imposibilă executarea sarcinii ce are, ca după moartea ei, imobilul să treacă la frați și soră.

Astfel Aubry et Rau, la pagina 208 spune: „Chestiunea de a se ști dacă cutare legat conține *da* sau *nu*, o primă dispozițiune în profitul grevatului de restituire și dacă prin urmare constituie un veritabil fideicomis, sau dacă dimpotrivă nu constituie decât o simplă fiducie, este încredințată prudenței judecătorului, care pentru a decide trebuie să caute după termenii testamentului și circumstanțele de fapt, dacă intențiunea testatorului a fost mai mult de a institui pe grevat în interesul chemaților sau dimpotrivă, în interesul său propriu. Atunci când grevatul de restituțiune a fost autorizat de a reține fie unul sau mai multe obiecte special desemnate, sau o parte din fructe, această circumstanță este indicativă mai mult decât exclusivă a unei simple fiducii. Din contra, când grevatul a fost autorizat a reține totalitatea fructelor, trebuie în general să recunoaștem existența unui veritabil fideicomis și prin urmare a unei substituțiuni, dacă epoca de restituire a fost stabilită la decesul grevatului”.

Aubry et Rau, lărgind sfera de interpretare în această materie susține că instituirea moștenitorului de

prim ordin poate să rezulte în mod implicit din ansamblul clauzei și trebuie considerată ca o substituțiune fideicomisară, acea dispozițiune prin care un succesor ab intestat fără a fi instituit în mod formal este însărcinat să treacă la moartea sa unei terțe persoane bunurile culese de dânsul.

Aubry et Rau pag. 210 mai adaugă: „de altfel nu este necesar, pentru existența unei duble dispozițiuni, ca dispunătorul să fi desemnat în chip individual persoanele gratificate în secund ordin și nici să le fi chemat în mod expres să culeagă beneficiul donațiunii sau al legatului. Este suficient ca să nu se poată ridica o bănuială asupra individualității lor”.

„La pagina 213 autorii continuă: „nu este necesar ca să existe substituțiune, ca dispunătorul să se fi servit însuși de termenii ce se află cuprinși în articolul francez 896”.

Noi știm că art. 803 din codul nostru civil este traducerea exactă a art. 896 din codul civil francez.

Obiecțiunea pe care o combatem este deci în conflict direct cu Aubry et Rau, atunci când susține după o rețetă perimată de formalism arhaic, că însuși art. 803 cuprinde termenii sacramentali și că deci și testamentul trebuie să cuprindă aceeași formulă. Cuvintele cuprinse în art. 803 constituie o idee, iar nu o formulă. În această ordine de idei Aubry et Rau, op. cit. de acord cu toți autorii găsesc că: „este suficient ca sarcina de a conserva și remite să rezulte din înțelesul dispozițiunii sau ceiace revine la același lucru, ca dispozițiunea să nu-și poată găsi executarea decât prin mijlocul de a conserva și a remite bunurile donate sau legate. Astfel însărcinarea de a păstra și a remite deși nefiind formal exprimată, se poate găsi cuprinsă în mod implicit și în chip real în următoarea dispozițiune: *Institui pe Petre, și după ce va fi primit, bunurile mele, să revie lui Paul*”.

Precum se poate ușor vedea, dispozițiunea dată drept exemplu de Aubry et Rau, e mult mai laconică și mult mai eliptică decât aceea din testamentul nostru.

Termenii „însărcina de a conserva și remite” nu sunt sacramentali și prin aceea că aliniatul al doilea din art. 896 civ. fr. nu cere pentru a fi o substituțiune, ca donatarul să fi fost însărcinat în *chip literal*, de a conserva și a remite, este de ajuns ca această însărcinare să rezulte ca o consecință necesară a termenilor sau a ansamblului dispozițiunii” (vezi Zahariae, paragraf 693; vezi Cas. fr. din 12 Febr. 1896, Sirey, 96, 1, 305).

Într'adevăr, asemenea dispozițiuni nu se pot executa fără necesitatea de a conserva și remite; și cum ele atribue terțiului chemat în secund ordin un drept eventual asupra bunurilor donate sau legate, ele impun în mod necesar donatarului sau legatarului gratificat în prim ordin obligațiunea corelativă de a conserva și de a restitui acele bunuri (vezi Paris, 21 Ianuarie 1909, Sir. 1909, 2, 270).

În rezumat, toți autorii francezi sunt de acord că sarcina pentru grevat de a conserva în tot timpul vieții sale bunurile formând obiectul dispozițiunii, nu este necesar de a fi exprimată în chip literal. Ea rezultă din circumstanțe, ca grevatul să remită la decesul său acele bunuri. Așa dar, când o dispozițiune prezintă cele trei elemente sus indicate, ea constituie o substituțiune, și trebuie declarată ca atare oricare ar fi fost termenii de care dispunătorul să se fi servit și forma sub care el și-a deghizat realele sale intențiuni. (Vezi Aubry et Rau, op. cit. pag. 224, 225).

Jurisprudența română asupra art. 803, nu putea să difere de regulile doctrinei și jurisprudenței franceze.

Jurisprudența noastră confirmă cele de mai sus.

Jurisprudențele cari ar părea contrarii nu se aplică

la speța noastră. Intr'adevăr, în cazul unei instituțiuni în care grevatul urma să lase chemațiilor ceea ce ar mai fi rămas din patrimoniul cules, nu constituie o substituțiune fideicomisară, pentru că, clauza de *residuo*, sau de *eo quod supererit*, este în contradicție cu esența fideicomisului, care presupune că bunurile trec *integrale* în patrimoniul chemațiilor de secund ordin.

Jurisprudența română de sub art. 803 decide în unanimitate și numai cu rare excepțiuni că deși în principiu general persoanele sunt libere să dispună de averea lor oricum voese, însă această libertate nu este absolută, ea are o limită, pe care interesul privat nu poate s'o violeze nici odată, și această limită este interesul public al societății întregi.

Desigur legiuitorul s'a silit să pună cât s'a putut mai puține obstacole dreptului prețios ce aparține omului de a face acte de binefacere, însă n'a trebuit să uite speranțele legitime ale familiei și datorii imperioase ale rudeniei și în scop de a apăra liberalității covârșitoare, care ar vătăma interesul celorlalți erezi, a creiat o rezervă și a prohibit substituțiunile fideicomisare; și dacă testatorul nu a întrebuițat în testament chiar cuvintele „*a conserva și remite*”, din aceasta nu se poate deduce că nu există substituțiune, deoarece în codicele nostru modern, sistemul formulelor sacramentale a fost părăsit și deoarece o substituțiune nu trebuie interpretată numai după vorbele întrebuițate, dar mai cu seamă după spiritul ce a însuflețit pe parte în momentul formulării sale. (Apel Buc. III, nov. 23, 76, Dreptul 33, 76, vezi cod. civ. adnotat, Hamangiu, sub art. 803 no. 1, precum și sub no. 40, Cas. I, 123, Aprilie 1, 81, Bul. pag. 301).

Astfel s'a pronunțat Curtea de apel s. I din București:

„Nu există substituție fideicomisară, când, prin nici una din dispozițiunile unui testament, nu se impune legatarului universal, obligația de a conserva averea testată, spre a o remite altei persoane la moartea sa. Astfel, când prin testament un soț lasă celui alt soț, legatar universal, cu obligația de a achita oarecare legate particulare, arătându-i ce anume avere să înstrăineze pentru achitarea acelor legate și când prin același testament își exprimă dorința că ceea ce se va mai găsi din această avere la moartea soțului său să revină la rudele sale de sânge. (ale testatorului) fără însă a opri pe legatarul său universal de a dispune cum va voi de averea ce se testează, această dorință nu constituie o substituție fideicomisară și deci testamentul este valabil.

Inalta Curte de Casație s. I, prin decizia no. 96, din 28 Februarie 1905:

„Una din condițiile cerute de lege, pentru ca să existe substituție fideicomisară, este ca institutorul să fie însărcinat a păstra cât va trăi averea ce i s'a lăsat, și după moartea lui a o remite unei alte persoane desemnată de testator și numai o atare substituțiune e oprită de codul civil; substituțiunea însă care nu obligă pe instituit a păstra averea și a o remite intactă unei persoane constituie o substituție vulgară, care este permisă de lege”

și prin decizia no. 203 din 21 Aprilie 1895:

„Simpla rugăciune exprimată într'un testament, prin care testatorul își exprimă dorința ca averea să treacă la o a treia persoană la moartea legatarului nu constituie o substituție fideicomisară care să abroge nulitatea testamentului”.

Sistemul nostru succesoral, care are de bază egalitatea între succesori, ordinea succesorală după gradul de înrudire, etc., face parte din dreptul public și politic al țării.

Orice dispozițiune care ar călca dar aceste baze ale sistemului succesoral, sunt atacuri flagrante în contra ordinii sociale și a dreptului public... și legatarul pentru a garanta și asigura mai bine interesele societății, prin art. 803 a lovit de nulitate absolută substituțiunile fideicomisare ca acte contrarii ordinii publice și bunelor moravuri (apel Buc. I, 174 no. 26, 86, Dreptul 11, 87., Hamangiu art. 803 nota 23).

Intr'o jurisprudență și mai explicită în Hamangiu la nota 31, găsim o decizie a Curții de Apel Buc., 150 Oct. 24, 91, Dreptul 4, 92. S'a găsit că următoarea dispoziție care seamănă întocmai cu cea din testamentul nostru constituie o substituțiune fideicomisară: „las soției mele și casele ca să le săpânească cât va trăi, nesupărată de nimeni, iar după încetarea ei din viață aceste case să treacă la cutare”.

În această formulă nu descoperim nicăeri vreun *ordin imperativ* ca după încetarea din viață a grevatu-lui, casele să treacă la chemat; nu vedem iarăși nicăeri introduse cuvintele *a conserva și remite*, pe care Curtea le-a găsit complect inutile.

Deasemenea jurisprudența Casației române este invariabilă în a decide că instanțele de fond sunt în drept a stabili în mod suveran presupusa voință a testatorului combinând și conciliind între dănsese diferitele clauze și dispozițiuni din testament (vezi Cas. I, 401, 1900, Bul. pag. 280, Hamangiu nota 41 și Cas. I, 534 din 1904, Bul. pag. 1759, Hamangiu nota 46).

Tot astfel găsim în Hamangiu sub nota 59: „sar, cina de a conserva și remite ca element al unei substituțiuni fideicomisare, nu trebuie să fie impusă formal de către testator, ci este de ajuns ca ea să fie dedusă din ansamblul dispozițiilor actului”. (Trib. Vâlcea s. I, 73 din 22 Martie 1923, Pand. Rom. 1924, 2, 177).

Soluțiunea dată de Tribunalul Ilfov s. III civ. cor., în sentința susmenționată, este deci în conformitate cu principiile de drept și cu interpretarea constantă și unanimă ce li s'a dat de doctrină și jurisprudență.

AL. EM. LAZARESCU

Doctor în Drept dela Paris, Docent Universitar,
Avocat

JUDECĂTORIA OCOLULUI II URBAN BUCUREȘTI

Audiența dela 17 Mai 1933

Președenția D-lui MARCEL GHIRGIU, Jude-Președinte

Laurențiu Filip cu Industria Aeronautică Română

Curtea de Judecată civilă No 1887

Legea contractelor de muncă, Neretroactivitate. Contractul sfârșit înainte de promulgarea legii nu poate fi supus prescripțiilor ei.

Legea contractelor de muncă din Aprilie 1929 nu prevede expres că se aplică și faptelor din trecut, iar din economia ei nu rezultă vreo tendință de retroactivitate.

Ca atare dispozițiunile sale nu se pot aplica contractelor încheiate și sfârșite anterior promulgării sale.

Conflictul rezultate din astfel de contracte sunt deci de resortul instanțelor ordinare, iar convențiile în materie de preaviz cari desființează sau reduc termenul de preaviz nu pot fi considerate nule.

Judecata,

Asupra acțiunii introduse de Laurențiu Filip cu domiciliul ales la d-l avocat S. Mircea în str. Haga No. 5 și prin care cere ca Societatea I. A. R. Industria Aeronautică Română prin reprezentanții săi legali să fie obligată la plata sumei de lei 205.712 plus procente legale dela intentarea acțiunii, cheltueli de judecată și onorar de avocat.

Considerând că reclamantul pretinde suma de mai sus bazat pe faptul că la 30 Iunie 1927 a intervenit între părți un contract de locațiune de servicii aflat la dosar în original

din care rezultă că reclamantul s'a angajat în calitate de ajutor pe termen de 5 ani cu salariu de 5—6 fr. pe oră, plătindu-i-se trenul în cl. 5-a dela Paris în țară cu familia, precum și indemnizația de hrană și bagaj.

Având în vedere că, părțile contractante au stipulat că în caz când L. Filip va rămâne în serviciul Societății mai puțin de un an să fie obligat a restitui costul voiajului, iar în caz când Societatea nu va fi satisfăcută de serviciile reclamantului să-l poată concedia după preaviz de două luni.

Că, în sfârșit, contractul va începe la 1 August 1927.

Având în vedere că, reclamantul cere a i se plăti lei 144.144 reprezentând 5896 ore, adică opt ore pe zi până la expirarea celor trei ani pentru care a fost angajat, deosemeni 12.012 lei cu titlul de chirie și alte sume până la completarea unui total de 205.712 lei.

Considerând că, spre a cere aceste sume reclamantul își întemeiază acțiunea sa pe dispozițiunile legii contractelor de muncă din Aprilie 1929, precum și pe dispozițiile corespunzătoare din cod. civ.

Având în vedere că, din examinarea actelor dela dosar și din concluziunile părților rezultă că, contractul de locațiune de serviciu a intervenit între Societatea I. A. R. și Laurențiu Filip la data de 1 August 1927 și a continuat până la 23 Decembrie 1928, când a fost denunțat în mod definitiv.

Având în vedere că, reclamantul L. Filip pretinde că contractul său de locațiune de servicii încheiat cu Societatea I. A. R. este un contract cu durată determinată pe termen de 5 ani.

Considerând că întrucât acest contract prevede posibilitatea denunțării și înainte de termenul de 5 ani, caracterul de durată determinată a încetat.

Că, facultatea ce și-au rezervat-o părțile contractante de a rupe contractul și înainte de expirarea termenului stabilit, reclamantul fiind obligat numai la restituirea costului călătoriei dela Paris la Brașov, iar părțile de a da un preaviz de 2 luni reclamantului, face ca durata acestui contract să fi devenit nedeterminată, de carece fiecare din părți îl putea denunța oricând.

Că astfel fiind, judecata constatând că contractul de muncă dintre părțile litigante a luat sfârșit în mod definitiv la 23 Decembrie 1928 urmează că părțile a înțeles să uzeze de facultatea ce avea de a rezilia contractul în caz când nu va fi satisfăcută, având oricând alegerea acestui moment de rupere a contractului, înăuntru termenului contractual stipulat.

Că, în aceste condițiuni judecata are a examina:

1) Dacă legea contractelor de muncă din Aprilie 1929 poate fi aplicabilă unui asemenea contract cu durată nedeterminată.

2) Ce lege guvernează contractul care a luat sfârșit înainte de promulgarea legii contractelor de muncă?

3) Dacă această instanță este competente de a judeca potrivit codului civil, pretențiuni ce întrec 50.000 lei, adică limita maximă a competenței judecătorilor de ocol.

Având în vedere că, potrivit art. 1 din c. civ. legea dispune numai pentru viitor, ea nu are putere retroactivă.

Că este necontestat în drept că în principiu o lege nu poate produce efecte decât din momentul când a ajuns prin publicare în Monitorul Oficial la cunoștința cetățenilor neputând cămui faptele din trecut, când ea nu exista, întru cât ar atinge drepturi câștigate.

Considerând că, excepție face numai acele legi care prevăd în mod expres că se aplică și faptelor din trecut, sau în care principiul neretroactivității rezultă neîndoe'nic din spiritul sau economia legii, precum și legile cu caracter penal, cele fiscale, cele interpretative și cele de procedură.

Având în vedere că, legea contractelor de muncă din Aprilie 1929 nu intră în nici una din excepțiunile de mai sus și în lipsa unor dispozițiuni categorice nu poate avea efect retroactiv și în consecință nu poate modifica voința

expresă a părților contractante, care rămân guvernate de dispozițiunile corespunzătoare din cod. civ., și de regulile stabilite de uz sau ca în speță, de clauzele contractuale.

Că, deci, dispozițiunile acestei legi care prevăd nulitatea convențiilor care reduc sau desființează termenele de preaviz, pot fi aplicabile contractelor care au fost încheiate înaintea promulgării legii din Aprilie 1929, întrucât legiuitorul pentru anumite considerațiuni de interes social le-a declarat ilicite, nu vor putea însă să cărmuiască clauzele unui contract, care, ca în speță, a luat sfârșit înaintea promulgării acestei legi.

Considerând că, în speță, este vorba de un contract de locațiune de serviciu pe o durată nedeterminată, încheiat la 50 Iunie 1927 și denunțat la 23 Decembrie 1928.

Că, faptul că reclamantul își întemeiază pretențiunile sale și pe legea contractelor de muncă, care după cum am arătat mai sus, nu poate fi aplicată în acțiunea de față, nu este de natură a stabili competența ratione materiae a acestei instanțe, care potrivit art. 65 din legea accelerării din 11 Iulie 1929, judecă pricazele deduse înaintea Judecătorilor de Ocol până la valoarea de 50.000 lei.

Având în vedere că, nici faptul că Tribunalul Ilfov s. I-a com., prin sentința cu no. 514 din 29 Februarie 1932, și-a declinat competența în favoarea acestei instanțe, nu este de natură a atribui în mod definitiv competența, care în speță urmează a fi regulată de Inalta Curte de Casație, conform art. 262 ult. al. pr. c., întru cât judecata constată că singura instanță competente este Tribunalul Ilfov.

Că astfel fiind, judecata urmează a și declina competența în favoarea Tribunalului Ilfov.

Pentru aceste motive, Judecata declină competența de a judeca acțiunea civilă introdusă de Laurențiu Filip.

(ss) Marcel Ghirgiu.

NOTA. — În speță, era vorba despre un contract de muncă pe durată determinată, încheiat înainte de punerea în vigoare a legii contractelor de muncă.

În acest contract, patronul își rezervase dreptul să concedieze pe salariat oricând înainte de expirarea contractului, cu un preaviz de două luni.

Patronul făcând uz de această clauză, denunță contractul pe data de 23 Decembrie 1928.

Reclamantul s'a plâns contra acestei denunțări pe considerațiunea că litigiul judecându-se sub imperiul legii contractelor de muncă, această lege e aplicabilă în speță și prin urmare în urma concedierii sale, patronul este obligat a-i plăti o sumă echivalentă cu salariul său convenit până la expirarea termenului stipulat prin contract.

Judecata a respins această argumentare considerând inaplicabilă legea unui litigiu născut înainte de intrarea în vigoare a legii contractelor de muncă.

Chestiunea a mai fost dedusă înaintea instanțelor noastre care s'au pronunțat în sensul cărții de judecată de mai sus.

Inalta Curte de Casație s'a pronunțat de curând într-o speță identică, îmbrățișând exact acelaș punct de vedere.

Art. 120 din lege declară aplicabile dispozițiile legii, tutulor litigiilor derivând din aplicarea legii și în consecință aceste litigii sunt de competența judecăt. de oc.

Că normele de procedură, spune Casația, sunt aplicabile și litigiilor născute anterior legii, dacă acțiunile respective nu fuseseră intentate până la intrarea în vigoare a legii.

În cauză era vorba despre un litigiu născut din raporturi anterioare legii, încât dispozițiile de fond ale legii contractelor de muncă nu-i sunt aplicabile, iar competența este aceea din dreptul comun (1).

E. CRISTOFORIANU,

Avocat

1) Cas. III Decizia No. 77 din 31 Mai 1932; în acelaș sens Cas. III Decizia No. 1714 din 19 Decembrie 1932.